

Her står vi – kan vi andet?

- uddannelserne i folketingsåret 2016-2017

Af Signe Holm-Larsen

Indhold

Folkeskolen – projektitis og kængurupædagogik	141
De frie skoler i fortsat vækst	149
Så er gymnasiereformen i gang	151
Praktikpladsproblematikken lever fortsat	155
Restgruppen, FGU, STU og VEU	157
De videregående uddannelser i økonomisk krydspres	159
Uddannelsesdebatten og de givne vilkår	167

Følgende bilag kan findes på www.uddannelseshistorie.dk

- Bilag 1. Udvalgssammensætning på uddannelsesområdet i folketingsåret 2016-17
- Bilag 2. Oversigt over ændringer i gymnasiereformen
- Bilag 3. Anden lovgivning 2015-16

Folketingsåret blev indledt med, at den smalle Venstre-regering 28. november 2016 blev udvidet med Liberal Alliance (LA) og de Konservative (KF). Det bragte skift på en række ministerposter, herunder på uddannelses- og forskningsministerposten fra Ulla Tørnæs (V) til Søren Pind (V) og i Frederiksholms Kanal fra minister for børn, undervisning og ligestilling Ellen Trane Nørby (V), der havde BUU som udvalg, til undervisningsminister Merete Riisager (LA), hvis udvalg kom til at hedde UNU. Hun var ellers, før hun blev minister, en af de mest vedholdende kritikere af ændringerne i folkeskoleloven i 2014. Med regeringsomdannelsen blev LA så en del af skoleforligskredsen, og selvom der ikke er formelle regler for, at et nyt regeringsparti automatisk indgår i en etableret forligskreds, sker det i praksis alligevel, fordi en regering er et kollektiv, som må stå sammen om indgåede politiske aftaler. Som konsekvens måtte en række veltjente venstreministre vige pladsen; bl.a. måtte Bertel Haarder overlade kulturministerposten til Mette Bock (LA).¹

¹ Se også *Uddannelseshistorie 2016* s. 221 og 224.

Valget af Merete Riisager som undervisningsminister sendte chokbølger igennem det skolepolitiske landskab, ikke mindst da hun meddelte, at hun ville fortsætte sin kamp for en ”friere folkeskole”, dvs. ifølge Liberal Alliances udtalelser under valgkampen i 2015 at fjerne lovkravet om obligatorisk lektiecafe og nedtone kravet om bevægelse og understøttende undervisning til fordel for øget vægt på dannelse og faglighed. Hendes standpunkt gik da heller ikke ubemærket hen ved hendes tiltrædelse, hvor departementschef i Undervisningsministeriet Jesper Fisker med reference til regeringsgrundlaget ønskede sig ”grundlæggende ro om folkeskoleområdet”, og Claus Hjortdal, formand for Skolelederforeningen, helle-re så en ”ordentlig økonomi end belønningspuljer”. Der var dog ingen ekstra folkeskolepenge i økonomiaftalen for 2018, som den blev præsenteret 1. juni 2017 af finansminister Kristian Jensen (V) og KL’s formand Martin Damm (V) og næstformand Jacob Bundsgaard (S), borgmestre i hhv. Kalundborg og Aarhus. Med aftalen blev den kommunale serviceramme øget med 300 mio. i 2018 i forhold til 2017 – en ret beskeden stigning, set i relation til kommunernes samlede serviceudgifter på i alt 246 mia. kr.²

Merete Riisager, der siden sin tiltræden har respekteret 2014-reformen, valgte som tema for Sorø-mødet 2017 den grundlæggende dannelse, fordi den efter hendes opfattelse er blevet nedprioriteret i uddannelsessystemet, bl.a. ved gymnasireformen fra 2005 og folkeskolereformen fra 2014. Anders Bondo Christensen, formand for Danmarks Lærerforening, var ”langt hen ad vejen” enig med ministeren om, at kundskaber, dannelse og sociale kompetencer må ses som en helhed i dansk uddannelsestradition. Stefan Hermann, rektor på professionshøjskolen Metropol, var også enig, men advarede dog mod blot at gå tilbage til den klassiske, boglige kundskabsskole, ”for den sorte skole skabte også mange tabere, som aldrig fik del i almen dannelse”.³

Af andre ændringer i årets løb kan nævnes, at SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, og KORA, Det nationale Institut for Kommuners og Regions Analyse og Forskning, med L 136 blev sammenlagt pr. 1.7.2017 til Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. Det nye center skal primært fokusere på forskning og analyse om borgernes levevilkår i almindelighed og bedre ressourceanvendelse, effektivitet og økonomistyring. Oppositionen stemte

2 Folkeskolen.dk 28.11.2016 og nyheder fra Skole og Forældre 29.11.2016. Desuden opfordrede en række af skolens hovedaktører, KL, Skolelederforeningen, BUPL, Danske Skoleelever, Børne- og Kulturchefforeningen, Skole og Forældre og FOA, foråret 2017 undervisningsministeren til at understøtte skolens udvikling inden for den eksisterende lovgivning og uden lovændringer eller forsøgsudmeldinger i respekt for det lokale arbejde med folkeskolen. Claus Hjortdals udsagn om ”belønningspuljer” faldt i forbindelse med statsministerens udmelding af ”bonuspulje”, jf. s. 141. Se også KL.dk 16.3.2017.

3 Stefan Hermann afløste desuden juni 2017 Harald Mikkelsen som formand for professionshøjskolerne. Se også b.dk 31.7.2017.

imod, selvom de godt kunne se potentialet i at sætte de to institutioners kompetencer og ressourcer i spil i et tæt samarbejde, men de fandt alligevel, at forslaget satte forskningsfriheden under pres.⁴

Folkeskolen – projektitis og kængurupædagogik

I en omprioriteringstid, hvor kommunernes bloktilskud støt reduceres, kan statsminister Lars Løkke Rasmussens (V) ”bonuspulje” nok være værd at tage med. Den er på 500 mio. kr. over 3 år og målrettet 121 skoler til et løft af fagligt svage elever. Statsministeren sagde ved præsentationen af konceptet, at han havde ”mistet tålmodigheden på vores børns vegne”, så hvis skolerne over en treårig periode nedbringer antallet af afgangselever med under 4 i dansk og matematik og løfter dem til landsgennemsnittet, får de ”en kontant bonus”. Merete Riisager mente endvidere, at ”med puljen vil regeringen give skolerne et positivt incitament til at skabe faglig fremgang og at udvikle og afprøve nye undervisningsmetoder”. De implicerede skoler, der skal kunne fremvise en stigning i karaktergennemsnit i dansk og matematik på 5 procentpoint årligt for at få del i puljen, fik Claus Hjortdal til at kalde det endnu et eksempel på ”projektitis og kommunal overstyring” og en ”kængurupædagogik, hvor vi hele tiden hopper fra indsats til indsats”. Ved ansøgningsfristens udløb viste det sig da også, at 19 af de 121 skoler, der var udpeget af Undervisningsministeriet, takkede nej til at få tilført de ca. 1,5 mio. kr. over 3 år. Yderligere 16 skoler sagde ja tak til pengene, men ønskede ikke at deltage i det medfølgende udviklingsprojekt.⁵

Skolesammenlægningerne fortsatte, men dog i nedsat fart på grund af kommunalvalget november 2017. I perioden 2010-15 har 2/3 af landets kommuner nedlagt eller sammenlagt 266 folkeskoler, og i samme periode er der åbnet 94 nye friskoler, hvoraf de 54, dvs. mere end halvdelen, er såkaldte protestskoler, der har erstattet en nedlagt folkeskole. I samme periode er elevtallet i de frie skoler steget med godt 17.000 elever, mens folkeskolens elevtal er faldet med noget mere, nemlig godt 22.500 elever. Dilemmaet blev i årets løb belyst ved B 57, hvor Enhedslisten forsøgte at pålægge regeringen at fremsætte lovforslag om lovhjemmel til lokalafstemning for et skoledistriktets beboere. Under 1. behandlingen var der bred enighed om, at skolelukninger er et stort problem for de lokalsamfund, som berøres heraf. Det betød dog ikke, at forslaget gik igennem, idet flere ordførere understregede, at kommunalbestyrelsen som ansvarlig for kommunens øko-

4 L 136 Forslag til lov om ændring af lov om et analyse- og forskningsinstitut for kommuner og regioner og lov om apoteksvirksomhed (*Oprettelse af Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og adgang til oplysninger fra Lægemiddelstatistikregisteret*) var en udmøntning af finanslovsaftalen for 2017. Fremsat 22.2.2017 af økonomi- og indenrigsminister Simon Emil Ammitzbøll (LA); betænkning 23.5.2017, 2. behandling 29.5.2017 og 3. behandling 1.6.2017. Vedtaget med 81 stemmer for (S, DF, V, LA, KF) og 23 stemmer imod (EL, ALT, RV, SF). Lov nr. 709 af 08-06-2017. Pressemeddelelse fra Social- og Indenrigsministeriet 23.11.2016.

5 Undervisningsministeriets pressemøde og folkeskolen.dk 25.4., Politiken 25.5., Skolelederforeningen.org 1.6.2017 og folkeskolen.dk 22.6.2017.

nomi var nødt til at have beslutningskompetencen; således mente Henrik Dahl (LA) forslaget fremmede et ”usundt princip”, fordi det derved blev ”muligt for borgerne i en kommune at pålægge udgifter, uden at der anvises finansiering ... og den opfattelse udspringer jo af sådan en hel essentiel definition af, hvad politik i det hele taget er for noget. Politik er jo at fordele knappe ressourcer på en måde, som borgerne oplever som legitim”. Til gengæld glædede Jacob Mark (SF) sig over ”et både interessant og kreativt forslag”, mens Christian Poll (ALT), der var vikarierende ordfører for Carolina Magdalene Maier (ALT), fandt, at forslaget kunne ”åbne op for en god dynamik mellem repræsentativitet og mere direkte former for demokrati ude i kommunerne”, og at man derfor ønskede, ”at forslaget breddes ud til at gælde lokale offentlige institutioner mere generelt. Det kan lige så vel være børnehaver eller vuggestuer, vi snakker om her”.⁶

Folkeskolens undervisning i *dansk som andetsprog* blev ændret pr. 1. august 2016, hvor bl.a. klasseloftet for modtagelsesklasser blev hævet, og kommunerne fik øgede frihedsgrader med hensyn til undervisningens organisering, hvilket har medført at adskillige kommuner har nedlagt modtageklasser, så nyttilkomne flygtningebørn fra begyndelsen går i kommunens folkeskoler.⁷

Ligheden blev ikke øget med L 37 om lempelse af *regler for daginstitutioner*, idet forslaget efter 1. behandlingen blev opdelt i L 37A om at skabe hjemmel i loven til etablering af internationale dagtilbud med engelsk, tysk eller fransk som hovedsprog og L 37B, som muliggør, at visse selvejende udliciterede og private daginstitutioner kan forbeholde pladserne til medarbejdernes børn. Forslagene fik en forskelligartet modtagelse, idet et flertal kunne samles om internationaliseringen, mens meningene var mere delte om medarbejderes fortrinsret til institutionspladser. Begge forslag blev dog vedtaget.

Årets debat om livet i folkeskolen har i betydeligt omfang været genkendelig fra de foregående år. Således har Jørgen Steen Sørensen, Folketingets ombudsmand, gentaget sin kritik af manglende sammenhæng mellem folkeskolernes brug af *uuddannede vikarer*, samtidig med at folkeskoleloven stiller tydelige krav til læreruddannelsen, og selvom han havde forståelse for folkeskolernes vanskeligheder med at finde uddannet lærerkraft, fandt han det ”problematisk, at loven stiller krav til undervisernes uddannelse, som ikke bliver fulgt. Enten bør man følge loven, eller også bør man lave den om”. Og som sagt, så gjort! Kravene til vikarforudsætninger blev lempet med L 109, som også indeholdt en række andre justeringer af folkeskoleloven, bl.a. ophævelsen af 96 % målsætningen som opfølgning af inklusionseftersynet, øget kompetence til skolebestyrelserne om

6 B 57 Forslag til folketingsbeslutning om *lokale folkeafstemninger om skolenedlæggelser*. Fremsat 25.1.2017 af Jakob Sølvhøj (EL), Peder Hvelplund (EL), Henning Hyllested (EL), Bruno Jerup (EL). 1. behandling 24.3.2017. Ved 2. behandling forkastet med 37 stemmer for forslaget (DF, EL, ALT) og 67 imod (S, V, LA, RV, SF, KF). Se også folkeskolen.dk 10.8.2017 og Uddannelseshistorie 2016: 211.

7 Folkeskolen.dk 17.2.2017.

skolens skemalægning, forlængelse af det aktuelle frikommuneforsøg til udgangen af skoleåret 2018-19 og et retskrav for alle elever på én gang i skoleforløbet at kunne blive testet for ordblindhed, f.eks. ud fra den af Undervisningsministeriet i 2015 udarbejdede nationale ordblindetest; desuden anerkendes udenlandske pædagoguddannelser, og læreres mulighed for at blive fritaget for at undervise i kristendomskundskab blev ophævet. Det mangesidede lovforslag blev under 1. behandlingen af Alex Ahrendtsen (DF) betegnet som ”alt godt fra skolehavet”, hvad han stort set var tilfreds med, men han frygtede dog, at det kunne blive ”en ladeport for kommunerne, så man kan ansætte endnu flere uden en læreruddannelse eller en pædagoguddannelse som baggrund”. Enigheden var bred, og forslaget blev enstemmigt vedtaget.⁸

Eftersom Merete Riisager før sin ministertid havde stillet sig kritisk til *pædagogers rolle i skolen* ved 2014-reformen, indkaldte Socialdemokraternes undervisningsordfører Annette Lind ministeren i åbent samråd 21. februar 2017, idet hun udbad sig ministerens svar på, om hun ”fortsat mener, der var tale om ’en frygtelig fejltagelse’ at tiltænke pædagogerne en rolle i folkeskolen i forbindelse med folkeskolereformen”, om hun ”fortsat anser brugen af pædagoger for ’en katastrofe for fagligheden’”, og om hvordan hun vurderer, at ”pædagoger i folkeskolen kan bidrage til at styrke elevernes læring og trivsel”. Selvom tidligere undervisningsminister Christine Antorini (S) heftigt bakkede sin reform op, nøjedes Merete Riisager med at henvise til, at ”der er rigtig mange steder, hvor der bliver placeret pædagoger i lektiecafeer også for de store elever”, og hun mente, at ”der er ikke brug for flere revolutioner i folkeskolen i rigtig mange år.”⁹

Med afsæt i debatten efteråret 2016 om *skoledagens længde* søgte Enhedslisten med B 60 at tvinge regeringen til inden udgangen af oktober 2017 at fremsætte et lovforslag om en afkorting af 2014-ordningens lange skoledage, hvor beslutning om skoledagens længde blev overladt til den enkelte kommunalbestyrelse, så eventuelle sparede midler kunne anvendes til at øge forberedelsestiden og udvide fritidsordningers åbningstider. Ved 1. behandlingen var der betydelig velvilje over for forslaget, men også her fik folkeskolereformloven 1. prioritet. Un-

8 L 109 Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen og lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. (Opfølgning på folkeskolereformen m.v.). Enstemmigt vedtaget med 112 stemmer for forslaget. Fremsat af Merete Riisager 15.12.2016, 1. behandling 10.1.2017, 2. behandling 9.2.2017 og 3. behandling 21.2.2017. Lov nr. 192 af 27.2.2017. Se bl.a. SFI-rapporten ”Et elevperspektiv – en kvalitativ analyse” (efteråret 2016) og EVA’s rapport ”Forældreperspektiver på folkeskolen” (2017); <https://www.eva.dk/projekter/2015/evalueringer-af-folkeskolereformen/hent-udgivelser/foraeldreperspektiver-pa-folkeskolen..> Ordblinderisikotesten er udarbejdet af Center for Læseforskning ved Københavns Universitet og finansieret af TrykFonden, Socialstyrelsen og Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Forskningsgruppen har undervejs fået feedback og sparring fra en følgegruppe bestående af blandt andet læsekonsulenter, læsevejledere og repræsentanter fra Socialstyrelsen og Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Nyheder fra uvm.dk 9.11.2016. Se også Uddannelseshistorie 2016: 214.

9 Folkeskolen.dk 21.2.2017 og Politiken 24.2.2017, 1. sektion s. 2.

dervisningsministeren (Merete Riisager) måtte tilkendegive, at regeringen ikke kunne støtte forslaget, samtidig med at hun henviste til den stigende anvendelse af folkeskolelovens § 16b om tolærerordninger og rammeforsøget fra skoleåret 2017-18 med ændret og mere fleksibel tilrettelæggelse af skoledagen. Som forventeligt var der hård kritik fra Annette Lind (S), mens Alex Ahrendtsen (DF) mente, at forslaget var ”sympatisk”, og beklagede, at hans parti ikke kunne støtte det, dels fordi skolereformens finansiering var sammenvævet med OK13, og fordi DF ville ikke blande sig i overenskomststof, dels fordi det ville betyde, at partiet så ville bryde folkeskoleforliget. Rammeforsøget omfatter 50 skoler, udvalgt blandt 76 ansøgere. Forsøgsskoler får mulighed for at konvertere den understøttende undervisning til tolærerordning, f.eks. til såkaldte turbo-forløb for elever med faglige problemer og/eller lav motivation eller andre former for holddeling; eventuelle sparede lærer- og pædagogressourcer skal bruges til at forbedre undervisningen.¹⁰

Foråret 2017 genoptog Merete Riisager arbejdet med *reduktion af antallet af Fælles Mål*, som påbegyndt af Ellen Trane Nørby i forsommeren 2016. Ved et møde i forligskredsen 11. maj 2017 fremlagde hun regeringens bud på en forenkling af fælles mål, hvorefter kompetencemål, færdigheds- og vidensområder fortsat skulle være obligatoriske, mens kommunerne kunne beslutte, om de over 3000 færdigheds- og vidensmål stadig skulle være bindende. Det sidste møde modstand i forligskredsen, hvor Jacob Mark (SF) så en risiko for endnu flere mål, hvis kommunerne kunne fastsætte egne mål, og Alex Ahrendtsen (DF) mente, at ”man kan ikke give en tilfældig skoledirektør mulighed for at ændre indholdet af Fælles Mål, som fagfolk har brugt årevis på, og som politikerne efterfølgende har sagt ja eller nej til”. Forligskredsens aftale om ændring af Fælles Mål 19. maj 2017 gjorde det fortsat obligatorisk med de 215 overordnede kompetencemål (niveau 1), de 866 færdigheds- og vidensområder (niveau 2), de to kanonlister i hhv. dansk og historie og de såkaldte opmærksomhedspunkter (minimumskrav til elevernes læring), mens de 3.170 underliggende færdigheds- og vidensmål bliver vejledende. Lovforslaget herom forventes i skrivende stund fremsat ved Folketingets åbning i oktober 2017.¹¹

10 B 60 Forslag til folketingsbeslutning om *afkorting af lange skoledage*. Fremsat 31.1.2017 af Jakob Sølvhøj (EL), Peder Hvelplund (EL), Henning Hyllested (EL), Bruno Jerup (EL), Christian Juhl (EL), Søren Egge Rasmussen (EL), Pernille Skipper (EL), Søren Søndergaard (EL), Finn Sørensen (EL) og Nikolaj Villumsen (EL). 1. behandling 24.3.2017, men forkastet ved 2. behandling 29.5.2017 med 9 stemmer for forslaget (EL), 89 imod (S, DF, V, LA, RV, SF, KF), mens 6 undlod at stemme (ALT). En undersøgelse udført af Epinion for Undervisningsministeriet af brugen af paragraf 16 b i skoleåret 2016-17, viste oktober 2016, at 30 % af landets skoler forkorter skoledagen og i stedet sætter en ekstra voksen i klassen. Folkeskolen.dk 21.12.2016 og 8.8.2017.

11 Undervisningsministeriets pressemeddelelse 19.5, og folkeskolen.dk 18.1. samt 11., 15. og 19.5.2017. Se også *Uddannelseshistorie 2016* s. 213-214.

Endelig er tre skoler efter norsk inspiration i et treårigt pilotprojekt fra 1. januar 2017 blevet såkaldte *universitetsskoler*, hvor forskere, lærere og lærerstuderende i fællesskab kan udforske hverdagens fagdidaktiske udfordringer i fagene, i første omgang dansk og matematik. Det er UC SYD og tre skoler i Aabenraa, Kolding og Esbjerg kommuner, som samarbejder om at ”være laboratorier for udvikling af ny viden og nye undervisningsformer – både på skolerne og læreruddannelsen”.¹²

Digitaliseringen øges også i folkeskolen. Således indførtes foråret 2017 i ministeriets datavarehus et nyt digitalt værktøj, som ud fra faktorer som karakterer, trivselsdata, elevfravær og kompetencedækning af undervisningen m.v. sammenligner skoler i såkaldte skolefamilier, dvs. grupper på ca. 20-40 skoler med et nogenlunde ensartet elevgrundlag. I sommeren 2017 blev indført endnu et nyt målepunkt på uvm.dk/kommunetal med oversigter for hver af de 98 kommuner over bl.a. karaktergennemsnit ved det foregående års folkeskoleprøver, ressourceforbruget til kommunens skoler, elevfravær m.v. opsummeret i udsagnene ”dårligere end forventet”, ”på niveau” eller ”bedre end forventet”, alt set i relation til elevernes socioøkonomiske baggrund. I 2019 afløses det veltjente Skoleintra af en ny elektronisk samarbejdsplatform, Aula, etableret af Netcompany, Frog og Advice. Aula, der skal fungere som en samlet indgang til alle skolens digitale ressourcer, bl.a. læringsplatformen, er andet led i det såkaldte Brugerportalsinitiativet, iværksat i 2014 af KL og den daværende regering. Første led er kommunernes egne indkøb af de digitale læringsplatforme, som alle skoler skal have taget i brug efter sommerferien og være færdige med at implementere inden udgangen af 2017.¹³ Endelig er der nedsat en rådgivningsgruppe for digital læring, som skal udarbejde en langsigtet handlingsplan for digital læring og give input til målene for et nyt étårigt valgfag med arbejdstitlen ”teknologiforståelse”. Målene med handlingsplanen er at udvikle Danmarks styrkeposition i forhold til anvendelse af it i undervisningen.¹⁴

Igen, igen (!) var evaluering, test og prøver i fokus, og dette år også rettet mod den enkelte elevs UPV. De *nationale test* var 14. september 2016 til eksperthøring, hvor syv forskere, en lærer, en skoleleder og en forældrerepræsentant gennemgik viden og erfaringer med testene for Folketingets børne- og undervisningsudvalg.

12 Ucsyd.dk 6.10.2016.

13 It-konsulentvirksomheden Netcompany deltager i forvejen i en række andre kommunale projekter, bl.a. på socialområdet, det britiske Frog har udviklet skolesystemer, benyttet i 23 lande og med over 20 mio. brugere, mens det digitale kommunikations- og reklamebureau Advice bl.a. har bistået med leverancer til Undervisningsministeriet og Folketinget. Folkeskolen.dk 1.3., 19.6. og 22.6.2017.

14 *Rådgivningsgruppen* består af 14 personligt udpegede medlemmer, og *Skrivegruppen* for valgfaget ”Teknologiforståelse” har fire medlemmer med Michael Caspersen, Udviklingschef ved It-vest og grundlægger af Center for Computational Thinking på Aarhus Universitet, som formand. Begge grupper sekretariatsbetjenes af Undervisningsministeriet. Nyt fra uvm.dk 31.3.2017.

Høringen fandt sted på baggrund af massiv kritik, hvor bl.a. lærere i Norddjurs Kommune havde registreret, at de samme elevers resultater svingede voldsomt, når de tog den samme test to gange med en uges mellemrum. Ved høringen drøftedes testenes historik, måle(u)sikkerhed og brugbarhed for de involverede parter. Som konsekvens skal testresultater fremtidig præsenteres med angivelse af statistisk usikkerhed. I samme retning pegede foråret 2017 et spektakulært forældredreoprør, idet en far, efter Undervisningsministeriets afslag på hans anmodning om fritagelse, nægtede at lade sin søn i 2. klasse teste og holdt ham hjemme fra skolen på testdagen. Konflikten afdøjes er betinget af det principielle spørgsmål, om de nationale test egentlig er at betragte som undervisning eller som prøver; hvis de er det første, gælder reglerne for skoleforsømmelser i almindelighed, men hvis det sidste, da reglerne for prøvedispensations – i begge tilfælde dog skolelederens kompetenceområde. Sagens principielle karakter førte til, at Carolina Magdalena Maier og Rasmus Nordqvist (begge ALT) fremsatte B 55 om en ændring af folkeskolelovens § 13, stk. 3, for at de nationale test kunne blive frivillige. Ved 1. behandlingen tilkendegav flere partier forståelse, men det samlede ikke flertal, da de nationale test er en del af folkeskoleforliget.¹⁵

Årets komparative internationale undersøgelser, *TIMSS* og *PISA*, der denne gang begge havde naturfag som fokusområde, viste nogenlunde samme resultater som de foregående år. 4. klasseelevernes *TIMSS*-præstationer i matematik og natur/teknologi lå dog ”signifikant bedre end gennemsnittet”, mens *PISA* 2015, som undersøger 15-åriges kompetencer inden for matematik, læsning og naturfag, for første gang lå over OECD-gennemsnittet på alle tre områder, idet Danmark ud af de 35 OECD-lande blev nr. 7 i matematik og nr. 15 i både naturfag og i læsning. I undersøgelserne indgår også en belysning af undervisningsmiljøet i naturfagstimerne, som viste, at ca. 1/3 af de elever, der oplever støj og uro i timerne, fik gennemsnitligt lavere pointscore i naturfag end de elever, der aldrig eller sjældent oplever forstyrrelser af undervisningen. Der var en beskedent fremgang i læsning, men andelen af svage læsere i Danmark er som i 2009 uændret 15 %.¹⁶

15 B 55 Forslag til folketingsbeslutning om *at gøre de nationale test til frivillige redskaber i folkeskolen*. Fremsat 18.1.2017 af Carolina Magdalene Maier (ALT), Rasmus Nordqvist (ALT) og 1. behandlet 9.2.2017. Nyheder fra uvm.dk 5.10. og folkeskolen.dk 26.8. og 24.10.2016 samt 27., 29. og 31.3.2017. Se også *Uddannelseshistorie 2016* s. 216-217.

16 Resultaterne af *TIMSS* 2015 (Trends in International Mathematics and Science Study 2015) blev offentliggjort 29.11.2016. *TIMSS* 2015, der omfattede 49 lande, er en IEA-undersøgelse af 4. klasseelevers opgaveløsning i matematik og natur/teknologi og af sværhedsgrad som de nationale test og folkeskolens afgangsprøver; Danmark deltog også i *TIMSS* i 1995, 2007, 2011 og 2015. 2015-*PISA*-undersøgelsen (Programme for International Student Assessment), som er en OECD-undersøgelse af 15-åriges kompetencer inden for matematik, læsning og naturfag (hovedområde i 2015), er gennemført hvert tredje år siden år 2000; den gennemføres af et konsortium bestående af KORA, Aarhus Universitet (DPU) og Danmarks Statistik. I *PISA* 2015 deltog 72 lande og regioner. Nyheder fra DPU 29.11., Undervisningsministeriets pressemeddelelse og nyheder fra DPU.dk 6.12.2016 samt folkeskolen.dk 16.12.2016.

Karaktergennemsnittet ved *folkeskolens prøver* sommeren 2016 var afventet med nogen spænding, da det var første gang, at faglæreren ikke var medbedømmer på elevernes skriftlige besvarelser. Det viste sig, at karakterniveauet som helhed lå på linje med året før, men at karaktererne i skriftlig dansk fremstilling og matematik med hjælpemidler (før problemregning) var faldet fra henholdsvis 6,6 til 6,5 i skriftlig dansk og fra 7,0 til 6,8 i matematik med hjælpemidler – altså et konstaterbart fald, men ikke så dramatisk, som man måske kunne have forventet. De digitale prøver fungerer endnu ikke problemfrit, hverken teknisk eller med hensyn til ensartethed i brug af nettet i diverse prøvafag. Således begyndte den fra maj 2017 obligatoriske digitale 9.-klasseprøve i dansk skriftlig fremstilling med et nedbrud, hvor nogle elever ikke kunne få adgang til opgaverne, og hvor besvarelserne stadig skal udprintes i stedet for blot at bestå i en pdf-onlinefil. Hertil kom problemer med hjælpemidler ved 9.-klasseprøven i skriftlig engelsk, hvor internettet i modsætning til bl.a. dansk alene må bruges til ordbogsopslag og ikke til faktatjek og billeder mv. Endelig blev den årlige udgivelse af censorerfaringer i prøvafagene, de såkaldte PEU-hæfter (Prøver, Evaluering, Undervisning), efter et par års spredte netudgivelser i 2016 helt sparet væk. Diskussionen om decideret snyd ved de gymnasiale eksamener, jf. s. 153, har dog tilsyneladende endnu ikke nået folkeskolen.¹⁷

Sammenlignelig med prøverne som adgangskrav til fortsat uddannelse er den enkelte elevs uddannelsesparathedsvurdering, den såkaldte *UPV*. Ambitionen om bl.a. at øge tilgang til erhvervsuddannelserne førte 23. februar 2017 til en politisk aftale mellem regeringen og DF om at indføre en praksisfaglig dimension i uddannelsesparathedsvurdering; efteråret 2017 fremsættes forslag til ændring af vejledningsloven herom.¹⁸

Den løbende debat om *inflation i 7-trinsskalaen* fik foråret 2017 DF til at fremsætte B 116 om nedsættelse af en karakterkommission til undersøgelse af 7-trinsskalaen med henblik på en modernisering, fordi ”den overdrevne brug af 12-tallet i det danske uddannelsessystem udvander topkarakteren”. Forslagsstillerne ønskede derfor ”en analyse med fokus på udfordringerne ved den nuværende 7-trinsskala og derudover ... forslag til en ny karakterskala, der tager højde for de identificerede udfordringer”.¹⁹ Ved 1. behandlingen var der fra flere sider sympati for forslaget, men ministeren slog fra starten fast, at regeringen ikke kunne

17 Nyt fra uvm.dk og folkeskolen.dk 28.10.2016, 4.5., 10.5., 11.5. og 20.6.2017.

18 Ritzau 22.1.2017 samt Undervisningsministeriets pressemeddelelse og Folkeskolen.dk, begge 23.2.2017.

19 B 116: Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en karakterkommission, der skal undersøge 7-trinsskalaen i det danske uddannelsessystem med henblik på en modernisering. Fremsat den 31.3. 2017 af Alex Ahrendtsen (DF), Pernille Bendixen (DF), Jens Henrik Thulesen Dahl (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Søren Espersen (DF), Marlene Harpsøe (DF), Marie Krarup (DF), Peter Skaarup (DF) og Dorthe Ullemose (DF), 1. behandlet og henvist til udvalg 29.5.2017 og forkastet ved 2. behandling 2.6.2017 med 41 stemmer for (DF, EL, ALT, SF) og 57 stemmer imod (S, V, LA, KF), mens 5 undlod at stemme (RV).

støtte forslaget, fordi man ikke fandt større ændringer af skalaen ”hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt”; hun lovede dog at ”sikre en grundig evaluering af karakterskalaen”, mens Jakob Sølvhøj (EL) mente, at ”der er rigtig god grund til at kigge samlet set på vores karaktersystem”.

Ved skolestart august 2017 blev der med L 123 under Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM) etableret en *national klageinstans om mobning* for forældre og elever til behandling af klager over kommunalbestyrelsesafgørelser og udstyret med sanktionskompetencer som udstedelse af påbud om handlepligt og økonomiske sanktioner efter styrelseslovens § 50. Hos Danske Skoleelever og forældresammenslutningen Skole og Forældre mente man, at klageinstansen forebyggende kan styrke retssikkerheden for elever og forældre, mens KL og folkeskolens faglige organisationer frygtede øget bureaukrati. Under 1. behandlingen foreslog Jakob Sølvhøj (EL), der også havde noteret sig organisationernes modstand mod lovforslaget, for at sikre aftalens genforhandling en såkaldt solnedgangsklausul; den blev indarbejdet under udvalgsbehandlingen, så klageinstansen ophører senest den 31. juli 2020, med mindre den opretholdes ved ny lov. Forud var gået B 23 om at gøre det etiske kodeks mod deling af krænkende materiale obligatorisk på landets ungdomsuddannelser og i grundskolens udskoling. Regeringen kunne ikke støtte forslaget, og der var heller ikke milde vinde fra Mattias Tesfaye (S), som ”ikke ønsker at styre de danske folkeskoler og ungdomsuddannelser ved at pålægge dem et bestemt undervisningsmateriale”.²⁰

Ideen om *selvejende folkeskoler* er ikke død, men har i årets løb hentet inspiration i bl.a. den nederlandske model for selvejende grundskoler, hvor de offentlige grundskoler hører direkte under staten. August 2017 offentliggjordes en Cevea-rapport, hvis hovedbudskab var, at alt for mange parter har og vil have indflydelse på folkeskolen. Man anbefalede på baggrund heraf, at regeringen igangsætter forsøg med selvejende folkeskoler. Ideen fik umiddelbart tilslutning fra ALT og LA, men ved præsentationskonferencen var Claus Hjortdal ikke begejstret for ideen, som han kaldte en ”liberal-ideologisk tankegang”, og Mette With Hagensen, formand for forældreorganisationen ”Skole og forældre”, drømte ”ikke om selveje, men om indflydelse lokalt” og foreslog i stedet forsøg med såkaldt Frie Folkeskoler med selveje. Forslaget blev fremsat på baggrund af, at der i

20 L 123 Forslag til lov om *ændring af lov om elevers og studerendes undervisningsmiljø og lov om folkeskolen. (Krav om antimobestrategi, handlingsplan ved problemer med det psykiske undervisningsmiljø, oprettelse af klageinstans, tilsyn, genindførelse af kommunalbestyrelsens behandling af skolelederens beslutninger m.v.)*, der var en udmøntning af folkeskoleforligsaftalen, blev enstemmigt vedtaget med 112 stemmer for forslaget. Fremsat af Merete Riisager 26.1.2017, 1. behandling 9.2.2017, 2. behandling 21.3.2017 og 3. behandling 28.3.2017. Lov nr. 311 af 4.4.2017.

B 23 Forslag til folketingsbeslutning om at gøre det etiske kodeks mod deling af krænkende materiale obligatorisk på landets ungdomsuddannelser og i grundskolens udskoling. Fremsat 15.11.2016 af Carolina Magdalene Maier (ALT), Rasmus Nordqvist (ALT). Efter 1. behandling 13.12.2016 sendt i udvalg. Det etiske kodeks er lanceret af ministeren for børn-, undervisning- og ligestilling 25.10.2016. Folkeskolen.dk 7.8. og kl.dk 15.8.2017.

perioden 2007-17 er nedlagt folkeskoler på ca. 225 matrikelnumre i Danmark, og yderligere ca. 275 folkeskoler er blevet lagt ind under andre som afdelingsskoler uden selvstændigt skoledistrikt, skoleleder og skolebestyrelse, så der medio 2017 på landsbasis er ca. 1.100 folkeskoler tilbage. Som følge heraf er antal forældrevalgte skolebestyrelsesmedlemmer, der er medlem hos Skole og Forældre, faldet fra ca. 8.500 i 2011 til 6.500 i 2017. I praksis har en del kommuner således reelt privatiseret skoledriften i landdistrikterne, hvor der er åbnet mange frie grundskoler som følge af kommunale skolelukninger.²¹

Alt i alt har folketingsåret for folkeskolen været en lidt roligere sejlads end de foregående år. Skiftet på undervisningsministerposten har endnu ikke givet en mærkbart ændret kurs, selvom debatklimate har ændret sig noget, jf. bl.a. det ovenfor omtalte temavalg for årets Sorø-møde. Den knap så stramme kommunale økonomiske ramme kan formentlig tilskrives det ventende kommunalvalg 21. november 2017.

De frie skoler i fortsat vækst

Tilslutningen til de frie skoler vokser og vokser, også selvom der blot er anmeldt 27 friskoler til åbning i 2017. Det er et noget lavere tal end i de senere år, og kun tre af dem bunder i frygt for en skolenedlæggelse – men der er som nævnt også kommunalvalg efteråret 2017. Privatskoleandelen er relativt høj i kommuner som København, Gribskov, Samsø og Nyborg, mens Læsø er eneste danske kommune uden elever i en fri- eller privatskole. Fra 2010 er andelen af elever i de frie grundskoler steget med 2,7 procentpoint, mens andelen af folkeskoleelever er faldet med 2,3 procentpoint. Samtidig har $\frac{2}{3}$ af friskoleforældrene mod lidt over halvdelen af folkeskoleforældrene en videregående uddannelse. Dette sammenholdt med en hævet koblingsprocent blev af Annette Lind (S) og Jacob Mark (SF) set som en trussel mod samfundets sammenhængskraft, og de indkaldte derfor undervisningsministeren i samråd 18. april 2017. Undervisningsministeren var dog ikke bekymret over stigningen, og hendes parti Liberal Alliance mener, at koblingsprocenten fint kan stige 80 %. Således undrede Martin Damm, formand i KL, sig over, at mens alle andre uddannelser får sparekniven, giver finansloven flere penge til private og frie skoler.²²

21 Ifølge forslaget skal en fri folkeskole, hvor skolebestyrelsen overtager skolens drift, kunne oprettes af forældre til børn på lukningstruede folkeskoler og afdelingsskoler uden en selvstændig skoleleder og skolebestyrelse. En fri folkeskole, der skal være omfattet af folkeskoleloven og ikke friskoleloven, foreslås finansieret driftsmæssigt af kommunen med et tilskud svarende til den kommunale udgift til folkeskolen pr. elev. Bestyrelsen, der skal have brugsret til skolens bygninger, bortset fra selvejtilpasning, har ansættelses- og afskedskompetence for skoleledelsen, mens tilsyn føres af beliggenhedskommunen og Undervisningsministeriet; se Skole og forældres nyhedsbrev august 2017. Cevea's rapport "Ud af ansvarets tåge" er udarbejdet for DLF august 2017, jf. folkeskolen.dk 25.8. og 30.8.2017.

22 Oplysninger fra Danmarks Statistik pr. 1.10.2016 konstaterede, at 76,9 % af alle grundskoleelever gik i folkeskolen, mens 16,7 % gik i fri- eller privatskoler og resten i efterskoler. Ved fi-

Med L 36, der var en udmøntning af forårets politiske aftaler af 18. marts om styrket kvalitet på de frie grundskoler og delaftalen af 10. maj om *antiradikalisering*, blev de frie grundskolers formål og tilsyn skærpet, idet der i friskoleloven blev indført krav om, at skolerne skal styrke elevernes demokratiske dannelse, og at en ministeriel repræsentant er observatør ved møder på skoler under skærpet statsligt tilsyn. Under 1. behandlingen kritiserede Carolina Magdalene Maier (ALT) især vendingen, at ”skolerne skal styrke elevernes demokratiske dannelse”, for hun mente, at eleverne derved blev påtvunget en særlig politisk styreform. Den tidligere undervisningsminister Ellen Trane Nørby understregede, at lovforslaget ikke havde til hensigt at indskrænke de frie grundskolers frihedsrettigheder, men mente, at debatten var kørt ”sådan lidt af sporet for visse partier, når man ligesom sætter et lighedstegn mellem det at have friheden og det at have retten til at modtage statstilskud. Staten kan godt og har også med den eksisterende friskolelov ret til at stille betingelser over for skolerne, for at de kan modtage et statstilskud.” Sommeren over fortsatte debatten, idet 9 ud af 29 muslimske friskoler er under ministerielt tilsyn, samtidig med at deres elevtal er stærkt stigende – hvilket har vakt bred politisk bekymring. Der kan derfor forventes et regeringsudspil med støtte fra DF, S og SF om ændrede oprettelsesbetingelser, hvor et omdrejningspunkt bliver, at ansøgende kredse skal tilkendegive, hvordan de vil forberede eleverne på at leve i et demokratisk samfund.²³

Spørgsmålet om manglende *høring ved bortvisning* o.l. fik nyt liv, da Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) foråret 2016 konkluderede, at en del elever på friskoler og efterskoler stadig ikke bliver hørt før bortvisning eller ufrivillig udskrivning. Ombudsmanden bad derfor Undervisningsministeriet genoverveje lovgivning for effektivt at sikre elevernes rettigheder på område og orienterede samtidig Folketingets Undervisningsudvalg og Retsudvalg om, at barnets ret til at blive hørt efter artikel 12 i FN’s børnekonvention ikke efterleves fuldt ud på privatskoleområdet. Ministeriet har hidtil foretrukket vejledningsvejen, men vil i 2018 evaluere opfyldelsesgraden og eventuelt foreslå lovændringer.²⁴

Efterskolesektoren oplever i disse år øget popularitet og medfølgende vækst i statstilskuddet, idet omfanget af efterskoleophold på 43 uger eller mere i perioden 2010-15 er steget fra 10 % til 19 %. På baggrund heraf indførtes med L 88

nanslovsaftalen 2016 blev koblingsprocenten hævet fra 71 % til 73 %, i 2017 til 75 % og i 2018 foreslås den hævet til 76 % med ekstra 40 mio. øremærket til inklusion; se bl.a. Politiken.dk 22.11.2016, kl.dk 24.11.2016, Skolebørn nr. 3.8.2017 s. 4-7 og folkeskolen.dk 22.9.2016, 1.2., 18.4. og 31.8.2017.

23 L 36 Forslag til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler. (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.). Vedtaget med 94 stemmer for forslaget (S, DF, V, LA, RV, SF, KF) og 14 stemmer imod (EL, ALT). Fremsat af Ellen Trane Nørby 6.10.2016, 1. behandling 13.10.2016, 2. behandling 29.11.2016 og 3. behandling 6.12.2016. Lov nr. 1563 af 13.12.2016. Politiken 30.8.2017, 1. sektion s. 2.

24 Ombudsmanden.dk 28.12.2016 og 4.4.2017. Se også *Uddannelseshistorie 2014* s. 189 og *Uddannelseshistorie 2015* s. 132.

et loft på 42 uger for statstilskud til skolen og statslig elevstøtte til nedsættelse af elevbetalingen. Skolerne kan altså stadig tilrettelægge kurser med længere varighed end 42 uger, blot uden statstilskud for overskydende uger. I regeringens finanslovsudspil var grænsen sat ved 41 uger, men det blev under forhandlingerne hævet til 42 uger, bl.a. fordi efterskolerne også er ramt af omprioriteringsbidraget på 2 % årligt. Ved 1. behandlingen bakkede selv Enhedslisten op om forslaget, idet man dog gerne havde set en langsommere indfasning af loftet.²⁵

Med B 134 søgte SF at slette ordet ”varig” i tilskudsbekendtgørelsens § 32 og dermed sikre, at efterskoler ville kunne få tillægstakst til danskundervisning til tosprogede elever med midlertidig opholdstilladelse; den gives aktuelt kun til elever med permanent opholdstilladelse. Ved 1. behandlingen havde undervisningsministeren det ikke nemt, fordi hun var nødt til at slå fast, at regeringen ikke kunne støtte forslaget, uanset at hun i TV 2 Nord ved Liberal Alliances landsmøde havde sagt, at forslaget ville indgå i den såkaldte frihedspakke om afprøvning af forslag til kommende ændringer i efterskolebestemmelserne. Efter de indledende drøftelser stod det imidlertid klart, at forslaget ikke kunne medtages, når hun ønskede, at frihedspakken fik bred opbakning i Folketinget. Herefter ville Jacob Mark (SF) så høre ”Hvor bred opbakning skal der til? Er det Dansk Folkeparti alene, det afhænger af ... eller kan ministeren sige noget om, hvor mange mandater vi skal op på i Folketinget, før man kan forestille sig, det her forslag kunne blive stemt igennem?” Forslaget blev følgelig forkastet ved 2. behandlingen.²⁶

Sektoren fortsætter altså sin vækst på alle fronter, mens folkeskolen fortsat er under pres.

Så er gymnasiereformen i gang

De gymnasiale ungdomsuddannelser er på trods af faldende ungdomsårgange fortsat et hit, idet i alt 49.235 elever, dvs. dog 2.157 færre, i 2017 søgte ind på en gymnasial uddannelse. Elevtalsfaldet er jævnt fordelt over de gymnasiale uddannelser bortset fra hf, som fik 304 elever flere og steg fra 6,9 % til 7,8 %, da elever fra 9. klasse og ikke kun fra 10. kl. første gang kunne søge hertil; det samme gælder den indbyrdes fordeling, som er 61,3 % til stx, 19,6 % til hhx, 10,4 % til htx og 7,8 % til hf. Forholdet mellem gymnasiale og ikke-gymnasiale uddannelser er ligeledes stort set stabilt, og søgningen til erhvervsuddannelserne er på trods af

25 L 88 Forslag til lov om ændring af lov om efterskoler og frie fagskoler. (Øvre grænse for kursusuger i årselevberegning m.v.), der var en udmøntning af finanslovsaftalen 2016, blev enstemmigt vedtaget med 103 stemmer for forslaget. Fremsat af Ellen Trane Nørby 18.11.2016, 1. behandling 1.12.2016, 2. behandling 13.12.2016 og 3. behandling 19.12.2016. Lov nr. 1750 af 27.12.2016.

26 B 134 Forslag til folketingsbeslutning om, at efterskoler kan modtage tillægstakst til danskundervisning for flygtningebørn uden permanent opholdstilladelse. Fremsat 31.3.2017 af Jacob Mark (SF), Holger K. Nielsen (SF), Trine Torp (SF). 1. behandling 18.5.2017, og forkastet ved 2. behandling 2.6.2017 med 51 stemmer for forslaget (S, EL, ALT, RV, SF) og 53 stemmer imod (DF, V, LA, KF). Efterskolen.dk 24.8.2016.

indførelsen af adgangskrav i 2015 fortsat ikke faldet, bl.a. fordi eux er vokset fra 27 % til 30 % af den samlede søgning til erhvervsuddannelserne. Endelig har lidt flere 9. klasseelever i år valgt 10. klasse, nemlig 46,1 % mod 45,4 % sidste år. Således strammer økonomien, samtidig med at der frem mod 2030 bliver 25.000 færre 16-19 årige i Danmark. Der må altså forventes hård kamp om de unge mellem de gymnasiale uddannelser og erhvervsskolerne.²⁷

Med L 58, som samlede de tre gymnasiale love om hhx, htx, stx og hf i én lov med det fælles formål at forberede elever til videregående uddannelser og være almendannende, samt følgelovgivningen i L 59 om indførelse af folkeskolens afgangseksamen og adgangskrav til erhvervsuddannelserne m.v. trådte den længe ventede *gymnasiereform i kraft* august 2017. Dermed er der bl.a. indført kortere grundforløb, færre studieretninger og mere feedback, jf. bilag 2. L 58 og L 59 blev sambehandlet, og otte bekendtgørelser blev samlet i en ny gymnasiebekendtgørelse af 18. maj 2017. Hertil kom i alt 174 nye læreplaner, som for alle fag og niveauer på de gymnasiale uddannelser fastsætter formål, fagmål, indhold og eksamenskrav. Ved 1. behandlingen af de to lovforslag mente Annette Lind (S), at der var tale om ”et nødvendigt fagligt løft” gennem bl.a. øget matematikundervisning og mere overskuelige studieretningsvalg, også selvom bestemmelsen om optag på hf ikke var ”et forslag, der er groet i vores baghave”. Marie Krarup (DF) nævnte, at lovforslaget fik ”rettet op på de fejl, der blev begået i 2003, da gymnasiereformen blev vedtaget”, bl.a. med afskaffelse af Almen Studieforbereelse (AT), indførelse af adgangskrav til gymnasiet og reduktion af antal studieretninger. Carolina Magdalene Maier (ALT) fandt det til gengæld forkert at afskaffe AT og mindede om partiets forslag om indførelse af faget ”Kreativ empati”, mens Mette Abildgaard (KF) glædede sig over bredden i den politiske aftale, at eksamen i skriftlig dansk blev obligatorisk, og at partiet havde fået ”pillet det her ud med sammenlægningen af historie, religion og oldtidskundskab”.²⁸

27 Styrelsen for It og Læring baseret på udtræk fra optagelse.dk og skøn fra Danske Regioner ud fra tal fra Danmarks Statistik. Danske Regioner, som siden strukturreformen i 2007 stort set har været fritaget for driftsansvar for undervisningsopgaver, har efteråret 2017 publiceret et ungdomsuddannelsesudspil med anbefaling af øget politisk styring af institutionernes kapacitet, elevfordelingen og uddannelsespolitiske hensyn til fx behovet for at uddanne flere faglærte; se regioner.dk 1.9.2017, gymnasieskolen.dk 20.3.2017 og Politiken.dk 12.9.2016.

28 L 58 Forslag til lov om *de gymnasiale uddannelser*. Vedtaget med 88 stemmer for (S, DF, V, LA, RV, SE, KF) og 14 stemmer imod (EL, ALT). L 58 blev sambehandlet med L 59 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om *institutioner for erhvervsrettet uddannelse og forskellige andre love. (Indførelse af folkeskolens afgangseksamen, adgangskrav til erhvervsuddannelserne og ændringer som følge af lovgivning om de gymnasiale uddannelsers indhold m.v.)*. Vedtaget med 87 stemmer for (S, DF, V, LA, RV, SE, KF) og 15 stemmer imod (EL, ALT). Begge forslag, der bygger på forlig af 3.6.2016, blev fremsat af Ellen Trane Nørby 9.11.2016, 1. behandlet 15.11.2016, 2. behandlet 16.12.2016 og 3. behandlet 19.12.2016. Lov nr. 1716 og nr.1746, begge af 27.12.2016. Se også uvm.dk og gymnasieskolen.dk, begge 23.5.2017 samt *Uddannelseshistorie* 2016 s. 222-224 og bilag 2.

Ghettogymnasier er stadig en alvorlig udfordring for det faglige niveau. Således havde 14 almene gymnasier i skoleåret 2015-16 over 20 % ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Med udgangspunkt i en sag, hvor Langkaer Gymnasium i Aarhus ved sin klassedannelsen havde samlet de etnisk danske elever og derfor måttet formere rene klasser uden etnisk danske elever, vurderede ministeriet ud fra rektors redegørelse for sagsforløbet, at selvom skoler ikke må dele eleverne efter etnicitet, var løsningen pædagogisk i orden, og den tidligere undervisningsminister Ellen Trane Nørby varslede derfor, at der ville blive udarbejdet nye optagelsesregler, hvad der dog i 2017 måtte realiseres gennem dispensationer.²⁹

At unge i tyndt befolkede områder kan få en endnu længere transporttid til skole end elever, som bor tættere på, rettede fokus mod de gældende *optagelsesregler*. Således fik en række familier til 10 elever fra Stevns Kommune og 29 elever fra Faxe Kommune før sommerferien 2017 afslag på at blive optaget på deres nærmeste gymnasium i Køge og henvendte sig derfor til Folketingets Ombudsmand, som overvejede at indlede en undersøgelse af sagen. Den blev dog sat i bero, da Køge Gymnasium og det tilhørende fordelingsudvalg har fulgt de gældende regler, og Undervisningsministeren har svaret, at ændrede regler på området forventes klar til optaget foråret 2018.³⁰

Undervisningsminister Merete Riisager orienterede på et møde 6. september 2017 forligspartierne om, at hun som konsekvens af en række tilfælde af *eksamensnyd* via en ændring af eksamensbekendtgørelsen fjernede internetadgangen ved de skriftlige gymnasiale eksamener. Netadgang er herefter alene tilladt ved eksamener i informatik B og programmering B. For elever med gymnasiestart efter 1. august 2017 er internetadgang helt udelukket, mens den udfases fra sommerprøverne 2019 for elever, der er begyndt tidligere.³¹

Det stigende antal gymnasieelevers indvandrerbaggrund fremkaldte fra DF et beslutningsforslag om *forbud mod bederum* på offentlige uddannelsesinstitutioner for at modvirke ”en videre islamisering af det danske samfund”. Forslagsstillerne erkendte, at selvom der aktuelt ikke var mange eksempler på uddannelsesinstitutioner med bederum, ønskede partiet med beslutningsforslaget at ”være på forkant med udviklingen”.³²

29 B.dk 7.9, Politiken.dk 14.9 og gymnasieskolen.dk 8.12.2016 samt Ritzau 25.4.2017.

30 Gymnasieskolen.dk 19.5. og 22.8.2017.

31 Det gælder de obligatoriske skriftlige eksamener i dansk A og engelsk A på HHX og HTX og 17 eksaminer på alle fire gymnasiale uddannelser, hvor netadgang har været mulig på forsøgsbasis siden 2010; b.dk 5.9.2017.

32 B 152 Forslag til folketingsbeslutning om *forbud mod bederum* på offentlige uddannelsesinstitutioner. Fremsat 16.5.2017 af Marie Krarup (DF), Alex Ahrendtsen (DF), Tilde Bork (DF), Jens Henrik Thulesen Dahl (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Søren Espersen (DF), Marlene Harpsøe (DF), Christian Langballe (DF), Merete Dea Larsen (DF), Peter Skaarup (DF). Det byggede på et lignende beslutningsforslag, B 54, fremsat af samme personkreds 18.1.2017, der blev 1. behandlet den 21.2.2017, taget tilbage og genfremsat som B 152.

Efter gymnasiernes overgang til selveje med strukturreformen fra 2007 er forskellene mellem rige og fattige gymnasier blevet så tydelige, at de har kaldt på et modspil. Med L 184 blev ungdomsuddannelsesinstitutionernes frihed til at foretage investeringer begrænset; det gælder gymnasier, hf-centre m.v., voksenuddannelsescentre og institutioner for erhvervsrettet uddannelse. De har hidtil kunnet disponere frit inden for deres formål i anvendelsen af tilskud, indtægter og kapital under ét, men med lovens vedtagelse fik undervisningsministeren hjemmel til at pålægge institutionerne at tilpasse, udskyde eller standse planlagte investeringer, hvis de samlede budgetterede investeringer overstiger finanslovens flerårige investeringsramme; samtidig indførtes pligt for institutionerne til at indberette investeringsbudgetter og regnskabstal. Et tilsvarende lovforslag L 181 om de videregående uddannelsesinstitutioner blev behandlet sideløbende hermed, og Folketingets behandling af dem var nogenlunde enslydende. Ved 1. behandlingen var Annette Lind (S) tilfreds med, at det herefter var muligt at styre institutionernes investeringer, også selvom de ”reelt ikke (er) omfattet af udgifts-politisk styring eller prioritering”, mens Jakob Sølvhøj (EL) så det som ”en vanskelig opgave at planlægge og prioritere udviklingen i en uddannelsessektor, der i så høj grad er præget af en markedsførelse af institutionernes økonomistyring”. Værd at hæfte sig ved, er, at dette indgreb i institutionernes selveje blev stemt igennem af den borgerlige regering, DF og S. Samtidig viste en analyse fra Danske Regioner, at skolernes samlede *markedsføringsudgifter* 2011-16 var på 97,3 mio. set i relation til 23,6 mio. i 2011. Stephanie Lose, næstformand i Danske Regioner, mente, at pengene kunne have været brugt bedre på undervisning eller på at fastholde frafaldstruede unge.³³

De gymnasiale uddannelser er stadig det populære valg efter grundskolen, men uddannelsesinstitutioner ser sig åbenbart nødsaget til at konkurrere stadig mere intenst om eleverne – ønskværdigt eller ej, så under alle omstændigheder klart medvirkende til stadig større regionale forskelle i sektoren.

33 L 184 Forslag til lov om ændring af lov om institutioner for almengymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v. og lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse. (Indførelse af investeringsrammer på selvejeområdet), der er en udmøntning af finansaftalen for 2017 mellem regeringspartierne og DF, blev vedtaget med 79 stemmer for (S, DF, V, LA, KF) og 24 stemmer imod (EL, ALT, RV, SF). Fremsat af Merete Riisager 30.3.2017, 1. behandling 18.4.2017, 2. behandling 29.5.2017 og 3. behandling 2.6.2017. Lov nr. 707 af 8.6.2017.

Danske Regioners analyse, der viser ungdomsuddannelsernes markedsføringsudgifter 2011-16, er foretaget på baggrund af regnskabstal fra Undervisningsministeriets regnskabsportal. Tallene, som dækker institutionernes markedsføringsbudget i perioden, er opgjort nationalt, regionalt samt for de alment gymnasiale uddannelser (STX og HF) og for de erhvervsrettede uddannelser (HHX, HTX og EUD). AMU er undtaget fra den sidste gruppe. Notat af 9.8.2017 på regioner.dk 10.8.2017.

Praktikpladsproblematikken lever fortsat

Det er lykkedes på erhvervsuddannelsesområdet at reducere frafaldet en smule. Karakteradgangskravet indført samme år reducerede frafaldet på grundforløbet, så det for 15-17-årige efter tre måneder faldt med 7 % i 2016 imod 10 % i 2014; frafaldet er markant lavere for eux-elever. På grundforløbets 2. del er frafaldet også mindsket, især for over 25-årige og for elever på det individuelle afkortede forløb euv2. Endvidere fortsætter mere end 90 % på grundforløbets 2. del straks efter afslutningen af 1. del – alt sammen et lille skridt i den rigtige retning!³⁴

Praktikpladssituationen er alligevel stadig problematisk; således var 11,7 % af de godt 76.300 elever, der i 2015 var i gang med et hovedforløb på en erhvervsuddannelse, i skolepraktik. På baggrund heraf indgik regeringen og arbejdsmarkedets parter en trepartsaftale med en målsætning om, at arbejdsgiverne årligt skal skabe mindst 8.000-10.000 flere praktikpladser ved bl.a. at øge virksomhedernes økonomiske incitament til at oprette praktikpladser. Det blev samtidig besluttet at ”dimensionere” uddannelserne med nedjustering af uddannelser med fremtidigt faldende arbejdskraftbehov og udpegning af såkaldte fordelsuddannelser, som forventes at mangle faglærte i fremtiden; 33 erhvervsuddannelser blev pr. 1. januar 2017 fordelsuddannelser, hvor arbejdsgiverne havde forpligtet sig til at oprette praktikpladser til mindst 90 % af eleverne. Medio 2018 vurderes det, om målet er nået, og om fordelsuddannelsesbonusen kan udbetales; derefter iværksættes en ny udpegningsrunde. På det offentlige område aftales for 2017-18 oprettelse af mindst 2.200 elevpladser på SOSU-hjælperuddannelsen, 5.000 på SOSU-assistentuddannelsen og 700 på den pædagogiske assistentuddannelse (PAU). Trepartsaftalen blev udmøntet med L 85, der dels satte uddannelsesbidraget op og VEU-bidraget ned, og dels indførte to statsfinansierede bonusordninger, den ene for arbejdsgivere på fordelsuddannelser, den anden for arbejdsgivere, der øger antal elever med uddannelsesaftale i deres virksomhed. Under lovforslagets 1. behandling mente Mattias Tesfaye (S), at det var en god løsning, selvom ”vi havde nok forestillet os en mere simpel og gennemskuelig model for at foretage den her omfordeling mellem virksomhederne, men vi har også respekt for, at det skulle være en model, der kan samle opbakning i erhvervslivet, og derfor får vi så nu i første omgang en forholdsvis kompliceret model”, mens Jakob Sølvhøj (EL) tvivlede på, om ordningen ”i nævneværdigt omfang vil bidrage til at løse praktikpladsproblemet”, fordi der var ”alt for meget varm luft i trepartsaftalens målsætning”.³⁵

34 Undervisningsministeriets nyhedsbrev 11.10.2016 og 8.6.2017. Se også *Uddannelseshistorie 2016* s. 224-226 og *Uddannelseshistorie 2015* s. 138-139.

35 Trepartsaftalen ”tilstrækkelig og kvalificeret arbejdskraft i hele Danmark og praktikpladser” blev indgået 19. august 2016. L 85 Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag og lov om erhvervsuddannelser. (Justering af arbejdsgiverbidrag og midlertidige bonusordninger for 2016 m.v.). Enstemmigt vedtaget med 103 stemmer for forslaget. Fremsat af Ellen Trane Nørby 17.11.2016, 1. behandling 1.12.2016, 2. behandling 13.12.2016 og 3. behandling 19.12.2016. Lov nr. 1747 af 27.12.2016. SOSU-uddannelsen er fra 1. januar 2017 op-

Praktikpladssituationen lå også til grund for L 202 om omlægning af det arbejdsgiverbetalte uddannelsesbidrag (AUB) med bonusordninger for virksomheder, der bidrager til at uddanne faglært arbejdskraft, og forhøjer bidraget for virksomheder, der ikke gør det i tilstrækkelig grad; hertil kom en række beslægtede ændringer i anden lovgivning: i erhvervsuddannelsesloven en ny dimensioneringsmodel for 2018 og øgede egnethedskrav, i folkeskoleloven rammer for skolernes samarbejde med virksomheder og erhvervsuddannelsesinstitutioner, i vejledningsloven styrket brobygning og i godtgørelsesloven justeret loft for timetal ved kursusdeltagelse samt forsøg med første del af erhvervsuddannelsernes grundforløb og 10. klasse på efterskoler. Ved 1. behandlingen var der generel velvilje for forslaget. Således glædede Carolina Magdalene Maier (ALT) sig over fremrykket praktik til 6. og 7. klasse, men hun var også bekymret over, at tilskudsmodellen kunne have social slagside, fordi ”det kan være nemmere for skolerne at lave aftaler for etnisk danske elever”. Karsten Hønge (SF) tvivlede dog på, om aftalen ville holde: ”Når vi kan se, at vi i dag har i hvert fald 12.000 unge stående, som søger efter en praktikplads, og man her har en aftale, hvor man maksimalt vil skaffe 10.000 og måske endda kun 8.000 pladser, kan man se, at det ikke harmonerer helt”.³⁶

Med L 87 *nedsattes produktionsskoleydelsen* for elever over 18 år til SU-niveau og for yngre til 350 kr. ugentlig (2017-niveau). Ved 1. behandlingen blev kritikken udtrykt umisforståeligt af bl.a. Mattias Tesfaye (S), som anså det for et ”usammenhængende og asocialt lovforslag”, der ramte ”nogle af landets mest udsatte unge”, mens Jakob Sølvhøj (EL) mente, at det virkede ”underminerende i forhold til hele skoleformens pædagogiske grundlag”, og Annette Lind (S) fandt, at det var ”galimatias”, fordi ”det er småpenge, man sparer i det store spil, men det får store konsekvenser for den enkelte produktionsskoleelev”.³⁷

Mange tiltag er således i de senere år taget for at styrke erhvervsuddannelserne. Væsentlige faktorer er her arbejdsgivernes vilje og evne til at oprette praktikpladser. Selvom viljen er til stede, er området dog i høj grad følsomt for konjunktursving, hvad der påvirker mulighederne for at gennemføre de smukke planer.

delt i to selvstændige uddannelser til SOSU-hjælper og SOSU-assistent for bedre at kunne imødekomme opgavebehovet på sundheds- og ældreområdet. Uvm.dk 19.08, 31.8. og 1.9.2016.

36 L 202 Forslag til lov om ændring af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag, lov om erhvervsuddannelser, lov om folkeskolen og forskellige andre love. (Praktikpladsafhængigt bidrag til AUB m.v.) er en udmøntning af trepartsaftalen af 19.8.2016 mellem regeringen og arbejdsmarkedets parter. Enstemmigt vedtaget med 104 stemmer. Fremsat af Merete Riisager 26.4.2017, 1. behandling 2.5.2017, 2. behandling 29.5.2017 og 3. behandling 2.6.2017. Lov nr. 706 af 8.6.2017.

37 L 87 Forslag til lov om ændring af lov om produktionsskoler. (Harmonisering af skoleydelse til et SU-lignende niveau m.v.) var en udmøntning af finanslovsaftalen for 2017. Vedtaget med 52 stemmer for (DF, V, LA, KF) og 50 stemmer imod (S, EL, ALT, RV, SF). Fremsat af Ellen Trane Nørby 18.11.2016, 1. behandling 1.12.2016, 2. behandling 13.12.2016 og 3. behandling 19.12.2016. Lov nr. 1749 af 27.12.2016.

Restgruppen, FGU, STU og VEU

Restgruppen har siden 1960'erne været søgt reduceret på mange måder, bl.a. med oprettelse af hf i 1967, men gruppen eksisterer endnu. Det fortsatte frafald i ungdomsuddannelserne og diverse ikke altid lige succesrige lovtiltag for at få unge til at foretrække erhvervsuddannelserne førte i 2016 til fremsættelse af forslag om en ny *forberedende uddannelse*. Rapporten ”Bedre veje til en ungdomsuddannelse – opsummering af anbefalingsområder” blev af Stefan Hermann som formand for den nedsatte ekspertgruppe 28. februar 2017 overdraget til undervisningsminister Merete Riisager, børne- og socialminister Mai Mercado (KF) og beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen (V). Regeringen foretrak dog benævnelsen *forberedende grunduddannelse* (FGU); her samles seks eksisterende uddannelser for unge under 25, og der indføres såkaldt kædeansvar, hvor afgivende institutioner er forpligtet til at overdrage data på frafaldne elever til efterfølgende niveau. FGU foreslås endvidere at skulle drives kommunalt ligesom folkeskolen, uanset at ekspertgruppen havde anbefalet statsligt selveje. Samtidig blev PPR, UU-vejledningen, SSP og andre støttefunktioner foreslået sammenlagt. Ikke uventet blev der protesteret: Således advarede Mark Jensen, formand for UU Danmark, mod at invitere ”til bunkebryllup med en folklore af kulturer”, og han mente, at ved ”store fusioner er der risiko for, at meget bliver tabt på gulvet, og det tager år at rette op på”³⁸.

Merete Riisager varslede i et indlæg i dagbladet Politiken 5. maj 2017 regeringens forslag til afhjælpning af, at ”omkring 50.000 unge mellem 15-24 år er hverken i uddannelse eller job”, og at regeringen snarest ville give ”sit bud på, hvordan vi kan hjælpe flere unge væk fra tilværelsen som uddannelsesnomader i en uoverskuelig jungle”. Ved et pressemøde 10. maj 2017 fremlagde statsminister Lars Løkke Rasmusen så sammen med undervisningsministeren og børne- og socialministeren regeringsforslaget ”Tro på dig selv - det gør vi”, og EUD-aftalekredsen inviteredes til møde i Finansministeriet allerede dagen efter til opstart af forhandlingerne i Undervisningsministeriet. Ifølge forslaget erstatter FGU seks eksisterende uddannelsesstilbud til de under 25-årige, nemlig produktionsskole, almen voksenuddannelse (avu), forberedende voksenundervisning (FVU), ordblindeundervisning for voksne (OBU), kombineret ungdomsuddannelse (KUU) og erhvervsgrunduddannelse (egu); dog videreføres for personer over 25 avu, FVU og OBU. FGU kan max være toårig og består af tre spor:³⁹

Almen grunduddannelse for unge, der ønsker at kvalificere sig til en erhvervsuddannelse eller hf, med undervisning i almene fag og udgangspunkt i konkrete og virkelighedsnære situationer samt projektundervisning.

Erhvervsgrunduddannelse for unge, der ønsker beskæftigelse og eventuelt fort-

38 Undervisningsministeriets pressemeddelelse og folkeskolen.dk 28.2.2017. Se også *Uddannelseshistorie 2016* s. 223-224.

39 Nyheder fra uvm.dk 5.5.2017, Undervisningsministeriets pressemeddelelse og folkeskolen.dk 10.5.2017 og gymnasieskolen.dk 11.5.2017.

sat erhvervsuddannelse, med virksomhedspraktik og skoleundervisning med fokus på arbejdsfunktioner og arbejdsmarkedsrelevante kvalifikationer.

Produktionsgrunduddannelse for uafklarede unge med en praktisk læringstilgang med værkstedsundervisning som udgangspunkt for produktion og afsætning af varer og tjenesteydelser; i værkstedsundervisningen integreres undervisning i dansk, dansk for tosprogede, matematik og it.

Unge over 18 år på FGU får en skoleydelse svarende til den nuværende produktionsskoleydelse, og der gives forsørgertillæg svarende til SU-systemets. Ekspertgruppen anbefalede endvidere, at der på uddannelsen tages udgangspunkt i den enkeltes forudsætninger, faglige niveau og potentiale, at styrings- og finansieringsmodellen bliver enstrenget med et statsligt taxameter og en betydelig kommunal medfinansiering, at de nye institutioner indrettes i den eksisterende bygningsmasse, at optagelse beror på kommunal anbefaling med udgangspunkt i den unges uddannelsesplan, samt at der iværksættes et strategisk forskningsprogram på området.

Ekspertgruppen inddrog ikke den omdiskuterede STU (Særligt Tilrettelagt Undervisning) i sine anbefalinger. Stefan Hermann begrundede det efter pressemødet bl.a. med, at ”det vil være urealistisk for en del STU-elever at opfylde målene i en ny uddannelse, som skal samle unge uden uddannelse eller job op ... vi skønner, at der måske er lidt for mange på uddannelsen, men vi synes, det er alt for vidtgående at gøre noget ved det. Det er en alt for sårbar gruppe”. Han hæftede sig tillige ved, at STU evalueres senest 1. august 2017. Dette var da også, hvad Merete Riisager henviste til, da hun 18. april 2017 var kaldt i samråd af Karina Adsbøl (DF) om muligheder for unge med nedsat funktionsevne for at kunne tage en videre uddannelse efter et STU-forløb.⁴⁰

Voksenundervisningen hører ikke til under restgruppen og er heller ikke en del af målgruppen for FGU. Alligevel skal det her kort nævnes, at L 89, der blev fremsat efter anbefalinger fra Rådet for Voksen- og Efteruddannelse, permanentgør et forsøg 2014-16 med forberedende voksenundervisning for tosprogede med faget FVU-læsning, der sigter både mod videre FVU-uddannelse og deltagelse i arbejdsmarkedskurser. L 89 åbnede desuden for, at undervisningen i FVU-læsning kan tilrettelægges udelukkende med tosprogede deltagere. Høringssvarene fra både Foreningen af Ledere ved Danskuddannelserne og De Danske Sprogcentre og andre gav en bred opbakning til permanentgørelsen. 1. behandlingen var derfor positiv – og ganske kort.⁴¹

40 Folkeskolen.dk 8.3. og 19.4.2017.

41 L 89 Forslag til lov om ændring af lov om forberedende voksenundervisning og ordblindundervisning for voksne. (FVU-tilbud for tosprogede m.m.) udmønter finanslovsaftalen for 2017. Forslaget blev enstemmigt vedtaget med 103 stemmer for. Fremsat af Ellen Trane Nørby 18.11.2016, 1. behandling 1.12.2016, 2. behandling 16.12.2016 og 3. behandling 19.12.2016. Lov nr. 1748 af 27.12.2016.

Parallelt med lovbehandlingen nedsatte regeringen efteråret 2016 som opfølgning på trepartsforhandlingerne en ekspertgruppe for voksen-, efter- og videreuddannelse til belysning af, at såvel struktur som kvalitet på voksen- og efteruddannelsesområdet følger med udviklingen. *VEU-ekspertgruppen* præsenterede 13. juni 2017 sine 13 anbefalinger, som bl.a. omfattede en personlig uddannelseskonto, hvor enhver betaler ind til egen uddannelseskonto på samme måde som til pensionsopsparing, en portal med overblik og information om kursusudbud samt mere målrettede og stærkere offentligt finansierede kurser. Derudover foreslår ekspertgruppen, at antallet af AMU-kurser skal reduceres til en række kernekurser med høj kvalitet, som samtidig øger overskueligheden og tilgængeligheden.⁴²

Som det fremgår, blomstrer forkortelserne på området, så en forenkling vil utvivlsomt lette overblikket for de uddannelsessøgende. På den anden side er det hidtidige udbud af ungdoms- og efteruddannelsesstilbud et resultat af erkendte samfunds- og erhvervsbehov. Når FGU skal udmøntes i lovgivning i folketingsåret 2017-18, er det vigtigt at sikre, at de mange fusioner, som imødeses, gennemføres på en måde, så sårbare grupper ikke mister relevante valgmuligheder og ender med uddannelsesmæssigt at falde mellem to stole.

De videregående uddannelser i økonomisk krydspres

For første gang siden 2008 udviste sommeroptaget 2017 på de videregående uddannelser et fald i antal optagne i forhold til året før, nemlig 1.275 eller 2 % færre end i 2016.⁴³

Regeringen offentliggjorde 4. maj 2017 sit udspil til et ændret bevillingssystem for de videregående uddannelser. Reformen, der omfatter 13 mia. årligt og ca. 270.000 studerende, skal erstatte det udskældte taxametertilskudssystem, som hidtil har udgjort op til godt 90 % af institutionsbevillingerne. Det nye bevillingssystem, som forventes at træde i kraft fra 2019, bygger på tre grundelementer: et grundtilskud på ca. 20 %, et aktivitetstilskud på ca. 70 % og et kvalitets- og resultattilskud på ca. 10 % - sidstnævnte med det formål at styrke fokus på kvaliteten i uddannelserne, tidligere færdiggørelse og hurtigere overgang fra studier til beskæftigelse. Samtidig reduceres antallet af forskellige takstniveauer på de erhvervsrettede uddannelser fra 49 til 10. Navnlig kvalitets- og resultattilskuddet blev heftigt debatteret og kritiseret, og Søren Pind beklagede, at det tog så lang tid at nå frem til en målbar definition af kvalitetsbegrebet. Rektor Henrik Wegener,

42 Undervisningsministeriets pressemeddelelse 13.6.2017. Ekspertgruppen for voksen-, efter- og videreuddannelse, der blev nedsat i september 2016, består af Stina Vrang Elias, adm. direktør for Tænketanken DEA og formand for REU, som er formand for gruppen, samt Hanne Shapiro, innovationschef ved Teknologisk Institut, Nicolai Kristensen, professor ved KORA, Kjeld Møller Pedersen, professor ved Syddansk Universitet, formand for VEU-rådet, og Morten Binder, direktør i Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

43 Politiken.dk 27.7.2017.

KU, påpegede, dels at økonomien på mange af universiteterne i forvejen er truet af, hvad prorektor Lykke Friis har døbt ”fremdriftsbøden”, dels at der var tale om et udspil til forhandling. Politisk er regeringen, DF og RV indstillet på, at udspillet måske kan erstatte fremdriftsreformen.⁴⁴

På *SU-området* var der i årets løb nogen debat, bl.a. foranlediget af forespørgselsdebatter om varslede SU-ændringer generelt (F 15) og om begrænsninger i SU til udenlandske studerende (F 16). F 15 indgik i den løbende debat, udløst af bl.a. regeringens 2025-plan med titlen ”Stærkere uddannelser og et mere robust SU-system”, der blev præsenteret af statsminister Lars Løkke Rasmussen på pressemøder første gang 30. august 2016 og så igen 30. maj 2017. Af udspillet hovedindhold kan nævnes, at SU’en fra 2019 reduceres med 20 % og begrænses til fem år. Til gengæld åbnes der for rentefri slutlån i op til to år og mere arbejde under studiet. Ændringerne skønnes at indbringe ca. 3,3 mia. kr. i statskassen. Reformplanerne blev mødt af heftig kritik fra de studerende, bl.a. ved en demonstration 13. oktober 2016, og reformen blev udskudt. F 16 blev modtaget positivt af SU-forligskredsen og vedtaget i Folketinget som V 50, der bl.a. ønskede, at regeringen skulle ”arbejde aktivt i enhver relevant europæisk sammenhæng for at fremme forudsætningerne for at opretholde det nuværende danske SU-system ... (og) igangsætte relevante og bæredygtige værnsinitiativer, der sikrer, at SU-udgifterne til vandrende arbejdstagere holdes inden for den aftalte udgiftsramme... (og) at indføre værnsinitiativer, hvor udlændinge ikke kommer til Danmark alene for ydelseernes skyld.” Dansk SU har dermed nærmet sig de øvrige nordiske landes SU-niveauer. Endvidere fik universiteterne med L 138 godkendelseskompetence til, at studerende fra 1. juli 2017 ved bachelor- eller kandidatuddannelsesprojekter og -praktik i udenlandske virksomheder i stedet for SU kan få en ikke på forhånd fastsat løn eller en ”erkendtlighed” på op til 3.000 kr. månedligt samtidig med SU. Ændringsbehovet opstod, da det i 2015 blev fastslået, at studerende ikke må være dobbelt forsørget af løn og SU under uddannelsen.⁴⁵

44 Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse om regeringens udspil ”Klare rammer, bedre balance” og Uniavisen.dk, alle 4.5.2017, og Politikens 1. sektion, 5.5.2017 s. 3 og 23.7.2017 s. 5. Om fremdriftsreformen fra 2013, se *Uddannelseshistorie 2016* s. 226-227 og *Uddannelseshistorie 2015* s. 140-143.

45 F 15 *Vil ministeren redegøre for, hvorfor regeringen vil skære ned på SU-stipendiet og fjerne det sjette SU-år, og hvilke konsekvenser en sådan nedskæring kan få for studerendes leveforhold og gennemførelse af studierne, ulighed i uddannelsessystemet og vores uddannelsesniveau i Danmark?* Anmeldt 8.12.2016 af Mette Reissmann (S), Eva Flyvholm (EL), Carolina Magdalene Maier (ALT), Sofie Carsten Nielsen (RV), Jacob Mark (SF) og fremmet 13.12.2016. Forslaget, der var en genfremsettelse af F 1 med samme ordlyd, men justeret for udskiftning på ordførerposterne, var anmeldt 5.10.2016, blev tilbagetaget 7.11.2016 og anmeldt umiddelbart efter som F 15.

F 16 *Hvilke initiativer vil (uddannelses- og forsknings)ministeren tage for at sikre en begrænsning af antallet af vandrende arbejdstagere, som studerer og får SU i Danmark?* Anmeldt 9.12.2016 af Jens Henrik Thulesen Dahl (DF, ordfører), Marlene Harpsøe (DF). Forhandling 3.3.2017 og 14.3.2017 vedtaget som V 50 med 89 stemmer for af forligskredspartierne (S, DF, V, LA, RV, SF,

Et af de mest debatterede emner efteråret 2016 var indførelsen af *Uddannelsesloftet* med L 69, som med virkning fra 1. januar 2017 begrænsede dobbeltuddannelse. Fra 1. januar 2017 kan personer, der allerede har gennemført en eller flere videregående uddannelser, som udgangspunkt derfor kun optages på en ny, fuldt statsfinansieret videregående uddannelse, hvis den er på et højere niveau. Ved 1. behandlingen mente Eva Flyvholm (EL), at det var ”et utrolig dårligt forslag” fordi det vil ”afskære en masse menneskers muligheder for at få den uddannelse, de gerne vil have”, mens Sofie Carsten Nielsen (RV) kaldte det ”gedigent uddannelsessnobberi”. Et forslag fra EL, ALT og RV om at udskyde uddannelsesloftet et år blev på trods af studenterdemonstrationer nedstemt ved 2. behandlingen af lovforslaget i Folketinget. Tirsdag 31. januar 2017 lempede regeringen (V, LA og K), S og DF dog loftet ved en ny politisk aftale, som giver ret til efter seks år – med Søren Pinds (V) ord ”en rum tid” – at vælge en ny gratis uddannelse på samme eller lavere niveau. Aftalen giver ca. 120 mio. kr. mindre i statskassen om året fra 2020, hvorfor planlagte puljer til uddannelseskvalitet og trængte sproguddannelser droppes, men alligevel et provenu på 129 mio. kr. i 2017-18.⁴⁶

Med baggrund i den løbende debat om inflation i karakterskalaen søgte DF med B 116 at pålægge regeringen at nedsætte en karakterkommission, der skulle foreslå en *modernisering af 7-trinsskalaen*. Forslaget fik ved 1. behandlingen imidlertid en kølig modtagelse. Således kunne undervisningsminister Merete Riisager ikke støtte forslaget, men henviste til den planlagte evaluering i 2017-18. Alex Ahrendtsen (DF) mente dog, at begrundelsen for i 2007 at udskifte 13-skalaen af hensyn til international sammenlignelighed var bortfaldet, da ”EU jo allerede i 2009 forlod målet om, at alle karakterer skulle kunne være konvertible med en 7-trinsskala, og derfor har Frankrig stadigvæk sin 7-trinsskala, og Tyskland og Schweiz har deres 6-trinsskala osv. osv.” Fra 2009 bygger sammenligneligheden i stedet på den procentvise karakterfordeling. Han fik støtte af Carolina Magdalene Maier (ALT), som nævnte, at hun også har ”børn, der får karakterer, og jeg ved godt, hvordan det er at få et 7-tal, hvordan det er at få et 10-tal, og forskellen

KF) og 13 imod (EL, ALT). Se også nyheder fra ufm.dk 7.11.2016, uniavisen.dk 30.8.2016 og 31.1. og 30.5.2017 og *Uddannelseshistorie* 2016 s. 227-229.

L 138 Forslag til lov om ændring af universitetsloven, SU-loven og andre love. (Lønnede projektorienterede forløb i visse lande og mulighed for erkendtlighed under ulønnede projektorienterede forløb, praktik og studieophold). Enstemmigt vedtaget med 108 stemmer for forslaget. Fremsat af Søren Pind 22.2.2017, 1. behandling 3.3.2017, 2. behandling 27.4.2017 og 3. behandling 2.5.2017. Lov nr. 435 af 8.5.2017.

46 L 69 Forslag til lov om *ændring af lov om adgangregulering ved videregående uddannelser*. (*Begrænsning af dobbeltuddannelse*), der var en opfølgning på den aftalte finansiering af aftale fra maj 2016 om et tryggere dagpengesystem mellem V, S og DF, blev indført for at finansiere dagpengeaftalen fra 2015. Vedtaget med 79 stemmer for forslaget (S, DF, V, LA, KF) og 24 stemmer imod (EL, ALT, RV, SF). Fremsat af Ulla Tørnæs 9.11.2017, 1. behandling 24.11.2017, 2. behandling 16.12.2017 og 3. behandling 19.12.2017. Lov nr. 1742 af 27.12.2016. ufm.dk 14.12.2016, Magisterbladet.dk 31.1.2017 og universitetsavisen.dk 24.11. og 19.12.2016 samt 31.1. og 13.3.2017.

mellem det”, og af Kirsten Normann Andersen (SF), som gerne så ”en saglig vurdering af, om det med den nuværende skala er muligt at differentiere ordentligt”. Men forslaget blev alligevel forkastet, og evalueringen afventes.⁴⁷

Karakterdebatten kom i spil igen, da en opgørelse fra Uddannelses- og Forskningsministeriet påviste, at den omdiskuterede *karakterbonusordning*, hvorefter eksamenskarakterer kan ganges med 1,08, hvis man søger ind på en videregående uddannelse inden for to år efter sin gymnasiale eksamen, ikke får flere unge hurtigere i gang med fortsat uddannelse – i 2009 begyndte 71 % af de studerende og i 2017 blot 70 % inden for to år. På baggrund heraf tegnede der sig et politisk flertal for at afskaffe ordningen, støttet af Jens Philip Yazdani, formand for Danske Gymnasieelevers Sammenslutning, som mente, at ordningen resulterer i ”et enormt usundt karakterfokus i gymnasiet”, mens Anders Overgaard Bjarklev, formand for Danske Universiteters Rektorkollegium, udtalte, at universiteterne ”kan egentlig også bedre lide, at folks karaktergennemsnit er skabt på baggrund af deres faglige indsats og ikke på baggrund af en eller anden tidsfaktor, der er inde i billedet”. Også Danske Erhverv tilsluttede sig en afskaffelse af bonusordningen for ikke at gå glip af talenter, der blot er lidt længere tid om at komme i gang.⁴⁸

Året bragte med B 29, fremsat af EL, en intens debat om *ytringsfrihed for forskere og fri offentliggørelse af analyser og rapporter*, idet man ønskede at fjerne offentlighedsbegrænsende klausuler i myndigheders udbud af analyser og rapporter, så der sikres ytringsfrihed for forskere og åbenhed i den demokratiske debat. Ved 1. behandlingen mindede minister Søren Pind bl.a. om, at der i Danmark er en ”solid beskyttelse af ytringsfriheden”, bl.a. via grundlovens § 77 og artikel 10 i den europæiske menneskerettighedskonvention, og at alle dokumenter o.l., der indgår i grundlaget for en politisk beslutning, offentliggøres, når de er afleveret. Derfor fandt han ikke grund til at fastlægge yderligere begrænsninger og pligter, som foreslået i B 29. Henrik Dahl (LA) nævnte ud fra egne erfaringer, at han ”faktisk nogle gange (havde) efterlyst en mekanisme som den, der bliver beskrevet, nemlig at man har en klient, som man synes voldfortolker de resultater, man har givet til klienten”, men han kunne ”bare ikke rigtig se, at det forslag, der ligger her, adresserer problemet”. Maria Reumert Gjerding (EL) erindrede om, at i ”sagen om landbrugspakken blev forskerne endda pålagt en dobbelt mundkurv.

47 B 116 Forslag til folketingsbeslutning om *nedsettelse af en karakterkommission, der skal undersøge 7-trinsskalaen i det danske uddannelsessystem med henblik på en modernisering*. Fremsat 31.3.2017 af Alex Ahrendtsen (DF), Pernille Bendixen (DF), Jens Henrik Thulesen Dahl (DF), Kristian Thulesen Dahl (DF), Søren Espersen (DF), Marlene Harpsøe (DF), Marie Krarup (DF), Peter Skaarup (DF), Dorthe Ullemose (DF). 1. behandling 29.5.2017 og forkastet ved 2. behandling med 41 stemmer for forslaget (DF, EL, ALT, SF), mens 57 stemte imod (S, V, LA, KF), og 5 undlod at stemme (RV). Gymnasieskolen.dk 31.5.2017.

48 <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/statistik-og-analyser/sogning-og-optag-pa-videregaende-uddannelser-og-politiken.dk> 22.8.2017. Se også *Uddannelseshistorie 2012* s. 187-188, *Uddannelseshistorie 2007* s. 163 og *Uddannelseshistorie 2004* s. 87.

De blev både pålagt en mundkurv i forhold til ikke at måtte omtale deres forskningsresultater og ikke at måtte tale med Folketinget eller offentligheden om de tal, de mente var blevet fordrejet, men de fik også en mundkurv, i forhold til at de ikke måtte fortælle nogen, at de havde en mundkurv”. Efter at ombudsmanden havde blandet sig i sagen og efter fremsættelsen af det aktuelle beslutningsforslag, udsendte Miljø- og Fødevarerministeriet december 2016 nye kontrakter, hvor de belastende bestemmelser var fjernet.⁴⁹

L 117 om *videnskabelig uredelighed* og L 118 om, at *Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd* og *Danmarks Frie Forskningsfond* erstatter lov om forskningsrådgivning, som hidtil har reguleret forholdene. De to lovforslag, der kompletterede hinanden, blev behandlet parallelt. L 117, der tog afsæt i det såkaldte Oddershedeudvalgs 12 anbefalinger om international praksis, fokuserer på processen for håndtering af brud på ansvarlig forskningspraksis ved at fastlægge rammer for behandling af sager om videnskabelig uredelighed og tilfælde af tvivlsom forskningspraksis bl.a. ved at skelne mellem videnskabelig uredelighed og tvivlsom forskningspraksis. Sager om videnskabelig uredelighed indbringes for ”Nævnet for videnskabelig uredelighed”, som i behandlingen inddrager den berørte forskningsinstitution, mens tilfælde af tvivlsom forskningspraksis behandles decentralt på forskningsinstitutionerne. Med L 118 omdøbtes Det Frie Forskningsråd til at hedde Danmarks Frie Forskningsfond; det skal dels yde tilskud til konkrete forskningsaktiviteter baseret på forskerinitiativer, dels rådgive om forskning og dels udmønte midler til tematisk forskning ved særlige bevillinger; der blev samtidig åbnet mulighed for at fastsætte en karenperiode for ansøgere samt kompetence for fondsbestyrelsen til at udpege medlemmer og formænd til underliggende udvalg. Tilslutningen var bred ved Folketingets behandling, og begge forslag blev enstemmigt vedtaget.⁵⁰

”Fremmedsprogenes nedtur i Danmark skal stoppes”. Derfor er KU og AU blevet *centre for fremmedsprogdannelse*, herunder også erhvervssprog og uddannelsen af fremmedsproglærere i hele uddannelsesforløbet, mens de øvrige seks universiteter og professionshøjskolerne fremtidig alene udbyder de store fremmedsprog. De senere års sparetiltag har især præget humaniora; på KU faldt

49 B 29 Forslag til folketingsbeslutning om ytringsfrihed for forskere og fri offentliggørelse af analyser og rapporter. Fremsat 6.12.2016 af Eva Flyvholm (EL), Søren Egge Rasmussen (EL), Maria Reumert Gjerding (EL), Peder Hvelplund (EL), Jakob Sølvhøj (EL). 1. behandling: 3.3.2017. Universitetsavisen 24.8.2016 og 28.6.2017.

50 L 117 Forslag til lov om *videnskabelig uredelighed* m.v. og L 118 Forslag til lov om *Danmarks Forsknings- og Innovationspolitiske Råd* og *Danmarks Frie Forskningsfond*, som bygger på anbefalinger fra ”Rapport om det danske uredelighedssystem – Anbefalinger til håndtering af videnskabelig uredelighed” fra december 2015 og forligsaftale af 13.10.2017 om rammerne for Danmarks Frie Forskningsfond, blev begge enstemmigt vedtaget med 110 stemmer, fremsat af Søren Pind 25.1.2017, 1. behandling 2.2.2017, 2. behandling 18.4.2017 og 3. behandling 20.4.2017. Lov nr. 383 og 384, begge af 26.4.2017. Uddannelses- og Forskningsministeriets pressemeddelelse af 17.10.2016. Se også *Uddannelseshistorie 2014* s. 200-201.

ansøgstallet sommeren 2017 således fra 8.723 til 7.313. Man modtog ganske vist ca. fire gange så mange ansøgninger som antal ledige pladser, men mange af ”dimensioneringsfagene” er blevet reduceret med 5-10 %. Faldet var størst på religionsvidenskab (÷ 31,9 %) og retorik (÷ 30,2 %), men også mærkbart på filosofi (÷ 25,9 %), film- og medievidenskab (÷ 24,0 %), engelsk (÷ 23 %), historie (÷ 21,6 %), teologi (÷ 9 %) og samfundsfag (÷ 8,6 %), mens science steg med 2,3 % og sundhedsvidenskab med 3,9 %.⁵¹

Med L 181 blev der også for de videregående uddannelsesinstitutioner indført *investeringsrammer* i lighed med L 184 for ungdomsuddannelsesinstitutionerne, jf. s. 154; dog med enkelte ændringer på det maritime og kunstneriske efter- og videreuddannelsesområde. Ved 1. behandlingen var indlæggene også stort set de samme som ved L 184.⁵²

Med B 140 ønskede SF at pålægge regeringen at igangsætte en *national trivselsmåling* af de studerendes trivsel på de videregående uddannelser, men forslaget fik ved 1. behandlingen adskillige kritiske bemærkninger med på vejen af bl.a. uddannelses- og forskningsminister Søren Pind, som henviste til, at også de videregående uddannelsesinstitutioner lovmæssigt er forpligtet til mindst hvert tredje år at udarbejde en skriftlig undervisningsmiljøvurdering, mens Jens Henrik Thulesen Dahl (DF) mente, at der ikke skulle indføres ”flere bureaukratiske overordnede løsninger”.⁵³

Efteråret 2016 fremsatte *statsrevisorerne stærk kritik* af virksomheden i de syv professionshøjskoler, som tilsammen udløste et taxametertilskud på ca. 4,5 mia. kr. i 2016. Statsrevisorerne udtrykte i deres beretning om de fire største uddannelser, lærer-, pædagog-, socialrådgiver- og sygeplejerskeuddannelserne, især kritik af professionshøjskolernes forvaltning af undervisningsressourcer, idet man bl.a. hæftede sig ved den store forskel i antal undervisningstimer: En sygeplejerskestuderende tilbydes således 71 % flere timer i Sønderborg end i Thisted. Statsrevisorerne opfordrede derfor professionshøjskolerne til at fokusere på sammenhængen mellem antal undervisningstimer og uddannelseskvalitet.⁵⁴

51 Citatet er titlen på en kronik i Berlingske 15.1.2017 af Hanne Leth Andersen, rektor for RUC, og Per Holten-Andersen, rektor for CBS; Uniavisen.dk 19.1. og 27.7.2017.

52 L 181 Forslag til lov om ændring af universitetsloven, lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser, lov om erhvervsakademier for videregående uddannelser og forskellige andre love. (Indførelse af investeringsrammer på selvejeområdet og opfølgning på omlægning af tilskudssystem for maritime efter- og videreuddannelser m.v.) var en opfølgning af finanslovsaftalen for 2017. Vedtaget med 80 stemmer for forslaget (S, DF, V, LA, KF) og 19 stemmer imod (EL, ALT, SF), mens 4 undlod at stemme (RV). Fremsat af Søren Pind 29.3.2017, 1. behandling 18.4.2017, 2. behandling 29.5.2017 og 3. behandling 2.6.2017. Lov nr. 700 af 8.6.2017.

53 B 140 Forslag til folketingsbeslutning om en *national undersøgelse af de studerendes trivsel på videregående uddannelser*. Fremsat 31.3.2017 af Jacob Mark (SF), Kirsten Normann Andersen (SF). 1. behandling 2.5.2017.

54 Statsrevisorernes beretning nr. 2 af 12. oktober 2016 om undervisningen på professionshøjskolerne <http://www.rigsrevisionen.dk/media/2104370/sr0216.pdf> og folkeskolen.dk 13.10.2016.

Ved årets optag fik 2.691 fået tilbudt plads på *læreruddannelsen*, dvs. status quo med kun ni optagne færre end 2016, men da der efter nogle år med lav søgning stadig skønnes at være udsigt til lærermangel, var bekymringen mærkbar hos bl.a. Stefan Hermann, for ”vi kommer til at mangler lærere langt op i 2020’erne ... vi skal gøre noget, hvis ikke folkeskolen skal være bemanded med vikarer”. Lærermangelaspektet stod også centralt i et speciale af sociologen Cecilie Munkholm Dall om lærerstuderendes syn på deres fremtidige arbejdsliv. Blandt hendes konklusioner er, at mange ikke vil arbejde på ”en skole, hvor der er mange tosprogede elever eller besværlige børn ... De siger uden at blinke, at de ikke vil ud i folkeskolen”, og hun henviser bl.a. til offentlighedens stadig mere kritiske syn på folkeskolen. En vej til øget prestige kan måske være en opkvalificering af uddannelsen, som foreslået af LA, ved at universiteterne skal kunne udbyde en femårig læreruddannelse i konkurrence med professionshøjskolernes nuværende fireårige læreruddannelse. Også DLF har længe gået ind for en femårig læreruddannelse, så Anders Bondo Christensen ”vil ... gerne tale med Liberal Alliance og andre partier” om forslaget, som ikke ligger langt fra de tanker, Martin Bayer, forskningschef på UCC, i sin bog ”Person – pædagogik, profession og forskning” har gjort sig om en femårig praksisnær uddannelse til ”professionskandidat” med efterfølgende specialisering. Der kan endvidere henvises til norske erfaringer, idet læreruddannelsen her er blevet femårig fra august 2017. Lærerstuderendes Landskreds (LL) er dog fortsat imod en forlængelse af læreruddannelsen, men tanken om en opkvalificering af læreruddannelsen lever altså stadig. Området fremviste tillige en række strukturændringer i årets løb. Således blev UCC og Metropol samlet september 2017, hvad der resulterer i en uddannelsesinstitution med mere end 20.000 studerende. Samtidig udbyder VIA University College fra august 2018 som forsøg frem til 2020 læreruddannelse i Holstebro og Randers, mens ledelsen af læreruddannelserne i Skive og Nørre Nissum sammenlægges pr. 1. november 2017. UC Sjælland skiftede 1. august 2017 navn til Professionshøjskolen Absalon.⁵⁵

Og så var der bundkarakter til pædagoguddannelsen i fire undersøgelser foretaget af EVA og publiceret efteråret 2016. Det fremgår heraf, at blot 5 % af de studerende betegner uddannelsens kvalitet som fremragende, 46 % vurderer den som god, mens 38 % finder kvaliteten rimelig, og 10 % vurderer den som dårlig – et resultat, som Mikkel Haarder, direktør i EVA, på samme tid fandt ”bekymrende” og ”et konstruktivt indspark til professionshøjskolernes arbejde med at styrke pædagoguddannelsen”. Undersøgelsen viser også, at selvom 9 ud af 10 pædagogstuderende har haft uddannelsen som 1. prioritet og i høj grad er motive-rede ved studiestart, falder motivationen undervejs, idet hver 4. studerende kun

55 Formel beslutning af fusionen mellem UCC og Metropol sker 2017, hvorefter ministeren godkender sammenlægningsplanen. De to bestyrelses pressemeddelelse, kl.dk og folkeskolen.dk, alle af 30.3.2017, folkeskolen.dk 28.2., Politiken.dk og folkeskolen.dk 28.7., 21.8. og 23.8., skive-folkeblad.dk 23.8. og eva.dk 8.9.2017.

i mindre grad oplever at blive udfordret til at gøre deres bedste, og hver 5. studerende siger, at de møder uforberedt. Samtidig oplever halvdelen af de pædagogstuderende at få meget lidt feedback på projekter, opgaver og undervisningsdeltagelse. Desuden bruger de studerende gennemsnitlig blot 30 timer om ugen på studiet, jf. normen for en fuldtidsuddannelse på 45 timer.⁵⁶

Med L 203 blev *universitetsbestyrelses ansvar* for både den overordnede og den strategiske ledelse præciseret, og nye procedurer for udpegning af formanden og de øvrige eksterne bestyrelsesmedlemmer blev indført med virkning fra 1. juli 2017. Ved 1. behandlingen fremhævede uddannelses- og forskningsministeren (Søren Pind), at forslaget sikrede ”en tilstrækkelig politisk armslængde, samtidig med modellen afspejler universiteternes samfunds betydning”. Det var Bruno Jerup (EL) ikke enig i, fordi ministeren efter forslaget ”skal kunne gå ind og afvise at godkende forslag til bestyrelsesformænd”, hvad han anså for ”en politisering og et brud på den politiske uafhængighed, som universitetsbestyrelserne har haft”. Sofie Carsten Nielsen (RV) havde gerne undværet den politiske udpegning og godkendelse, men var glad for afviklingen af selvsupplerende bestyrelser. På KU nåede man dog at komme loven, der trådte i kraft 1. juli 2017, i forkøbet, idet rektorskiftet fra Ralf Hemmingsen til Henrik C. Wegener også udløste et skift på bestyrelsesformandsposten. Ny formand blev Mads Krogsgaard Thomsen, som afløste Nils Strandberg Pedersen efter otte år på posten.⁵⁷

Akkrediteringsrådet afgjorde ved sit rådsmøde 9. juni 2017 institutionsakkrediteringen af Københavns Universitet med en *betinget positiv akkreditering* på baggrund af indstilling fra et internationalt akkrediteringspanel, der har under-

56 Om datagrundlaget: EVA's undersøgelser, der løber frem til 2018, består af fire analyser: en spørgeskemaundersøgelse blandt henholdsvis studerende og undervisere på den nye pædagoguddannelsen i 2016, en analyse af udviklingen i optaget på pædagoguddannelsen fra 2004-14 er baseret på tal fra Danmarks Statistik, en spørgeskemaundersøgelse med nyoptagne pædagogstuderende ved studiestart 2016 og en analyse af frafaldssandsynligheden blandt pædagogstuderende baseret på tal fra Danmarks Statistik. Politiken.dk 20.11.2016 og EVA's pressemeddelelse af 21.11.2016.

57 L 203 Forslag til lov om ændring af universitetsloven. (Bedre rammer for ledelse), der var en opfølgning på forligsaftalen af 11.4.2017, blev vedtaget med 79 stemmer for forslaget (S, DF, V, LA, Ida Auken (RV), KF) og 22 stemmer imod (EL, ALT, RV, SF). Fremsat af Søren Pind 26.4.2017, 1. behandling 2.5.2017, 2. behandling 29.5.2017 og 3. behandling 2.6.2017. Lov nr. 699 af 8.6.2017. Henrik C. Wegener er kandidat i fødevidenskab (1988), ph.d. i mikrobiologi (1992) fra Den Kongelige Veterinær og Landbohøjskole (nu Københavns Universitet), og MPA fra CBS 2007 og har tidligere arbejdet som videnskabelig assistent, forsker, centerleder, forskningsprofessor og forskningschef ved Statens Veterinære Serumlaboratorium, Danmarks Veterinærinstitut og Danmarks Fødevarerforskning 1988-2007, som institutdirektør i Fødevarerinstitutionen ved DTU 2007-11; prorektor samme sted 2011-17. Mads Krogsgaard Thomsen, koncerndirektør på Novo Nordisk med ansvar for forskning og udvikling, er uddannet dyrlæge, med en ph.d.- og en doktorgrad fra den Kongelige Veterinær og Landbohøjskole. Han er tidligere forsker i Leo Pharma har siden 1991 ledet udvikling af lægemidler i Novo Nordisk A/S; medlem af DTU's bestyrelse 2000-08. Universitetsavisen.dk 16.3.2017. Universitetsavisen.dk opdateret 17.11.2016 og Politiken 24.2.2017, 1. sektion, s. 4.

søgt KU's kvalitetssikring af sine uddannelser. Heraf følger, at nye uddannelser skal godkendes før oprettelse, og der skal laves en plan for, hvordan man vil løse problemerne.⁵⁸

Samlet set har de videregående uddannelser det økonomisk set ikke let, men i kraft af deres selvejstatus så dog stadig et vist handlerum – og det er værd at værne om!

Styring og udvikling

En af årets mere spektakulære meddelelser var, at ledelsesteorien New Public Management (NPM) skulle være afgået ved døden. Den offentlige sektor har i de seneste årtier som bekendt været stærkt præget heraf. Det var Adam Wolf, direktør for Danske Regioner, som på dagbladet Informations forside 7. november 2016 proklamerede aflivningen. Dilemmaet i NPM, der principielt har fokuseret på samspillet mellem faktorer som styring og motivation, er bl.a. bestemt af den oplevede dikotomi mellem ”Hvad vi vil?” – målsætningerne – og ”Hvad blev det så til?” – måleresultaterne. Her er det jævnlige set, at måleresultaterne har fået overtaget og dermed overtaget målsætningernes plads, så NPM i praksis er blevet opfattet som formidler af mistillid, kontrol og krav om detaildokumentation frem for kvalitetsudvikling.

*Gengivet med tilladelse
fra Information AS*

58 <http://akkr.dk/akkreditering/arkiv-gennemførte-institutionsakkrediteringer/koebenhavns-universitet/> 14.6.2017 og Uniavisen.dk 1.6.2017.

NPM har også sat sig spor i en udbredt opfattelse af den økonomiske styring af uddannelsessystemet som en administrativ ”suppedas”. NPM er således af mange involverede oplevet som lænker, det er rigtigt svært at komme fri af. Nu er en suppedas imidlertid ikke nogen entydig term: På den ene side kan den dække over et morads af restriktive begrænsninger for den enkeltes udfoldelsesmuligheder, og på den anden over de mange, ikke altid lige forenelige hensyn, som kan og må ligge til grund for udvikling. Det gælder også uddannelsesdebatten, og selvom den til tider kan forekomme ørkesløs og demotiverende, risikerer uddannelsessystemet stilstand og ensretning uden den. En proaktiv uddannelsessektor forudsætter en åben, levende og demokratisk debat, hvor synspunkterne brydes!

*Signe Holm-Larsen, f. 1939, cand.pæd. i fransk. Tidligere lærer, fagkonsulent, skoledirektør og fagredaktør for sprog og pædagogik ved Danmarks Nationalleksikon. Chefredaktør på Kroghs Forlag 2001-07; herefter redaktør ved Dafo-
lo indtil 2012. Egen konsulentvirksomhed om pædagogiske spørgsmål. Forfatter til bl.a. almen-pædagogiske værker samt undervisningsmaterialeri fransk og latin.*